

Келажак авлод ҳақида
қайтуриш, соглом,
баркамол наслни
тарбиялаб етишишига
интилиши бизнинг миллий
хусусиятимиздир.

Ислом КАРИМОВ

ФАРЗАНДЛАРИ СОГЛОМ ЮРТ

Ёш авлодни жисмонан соглом, маънан етук, ҳар жиҳатдан баркамол этиб тарбиялаш халкимизга хос азалий фазилатлардандири.

Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида истиқбол йилларида амалга оширилаётган кенг кўламли ислоҳотлар, аввало, инсон манбаатлари, қолаверса, келажагимиз эгалари — навқирон авлодни ҳар томонлама баркамол этиб тарбиялаш ўналтирилган билан аҳамиятлидир. Мустаҳкам оила

Bolalar sporti

куриш, соглом зурриётни дунёга келтириш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, ёшларимизнинг жисмоний ва маънавий соглом камол топиши, замонавий билимларни эгаллаши, ўз иқтидори ва қобилиятини рўёбга чиқариши учун кенг имкониятлар яратиш борасидаги эзгу сайди-харакатлар шулар жумласидан. Айниқса, баркамол авлодни тарбиялашнинг энг муҳим ва самарали омили бўлган болалар спортини рivoжлантиришига қаратиётган улкан ўтибор ва ғамхўрлик бу жараёнда ҳал қиувчи ўрин тутоқда.

Давлатимиз раҳбари жорий йил 28 январь куни Оқсаройда бўлиб ўтган Ўзбекистон Болалар спортини рivoжлантириши жамғармаси Хомийлик кенгашининг навбатдаги йигилишида таъкидлаганидек, ёшларни жисмоний ва маънавий жиҳатдан мутаносиб рivoжлантиришга қаратилган бу тизимнинг ўлугла кўйилиши ҳар томонлама

тўғри бўлганини бугун ҳаётнинг ўзи тасдиқламоқда. Шаҳару қишлоқларимизда бунёд этилган замонавий спорт мажмуаларида болалар спорт билан мунтазам шуғулланиб, саломатлигини мустаҳкамламоқда. Соглом, кучли, мард ва қатъиятли бўлиб камолга этимоқда.

Бугун катта ҳаётга дадил кириб келаётган мустақиллик фарзандла-

ри — халқимиз орзу қилган баркамол авлод вакилларидир. Улар ўз соҳалари бўйича мукаммал билим олган, замонавий ахборот технологияларни пухта ўлаشتирган, хорижий тилларни яхши биладиган, билимли, юксак маънавиятли ва жисмонан соглом ўшлардир.

Эсимда, мактабнинг кўйи синфларида ўқиб юрган кезларимизда "Бола ўқиши ёки спорт билан шу-

гулланиши керак. Ўқувчининг спорт машгулотига қатнаши унинг таълим олишига халақит беради, спортчига эса билим шарт эмас", деган гап-сўзлар кулоқча чалинарди. Ана шундай колоқ тушунчалар сабаб қанча-канча тенгкүрлариминг спортга бўлган иштиёқи сўниб кетганига бўлган иштиёқи гувоҳман.

(Давоми 6-бетда.)

ИЛМ ХОСИЯТИ

Шоирнинг фикрича, илм ўқиб уни ишлатмаган шудгор килиб деҳжончилек кильмаган ёки ургу сочиб ҳосилидан баҳра олмаган кишига ўшҳайди. Билим олишдан мақсад, аввало, ўзлники англаш, қалбни поклаш, ундан сўнг ўзгалирга кўлдан келганча маърифат нуруни улашишдир.

5-бет

ТАЪЛИМ ТАРАҚҚИЁТИ ЙЎЛИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитаси фаолияти мамлакатимизда амалга оширилаётган таълим соҳасидаги ислоҳотлар билан бевосита боғлиқ. Шу маънода бугунги давра сұхбати иштирокчилари — Қонунчилик палатаси депутатларининг фикрлари соҳани янада рivoжлантиришида қўмита томонидан бажарилган ишлар, олдинда турган вазифалар тўғрисида бўлди.

Абдугафур Маматов, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитаси:

— Қўмитамиз таълим тизимида оид амалдаги қонунлар икросини назорат қилиш, соҳага таалуқли қонунларни, уларнинг ижро механизмиарни янада такомиллаштиришини назорат этишига мансуб. Барчага аёни, қайси замонда таълимга, илму фанга, маданиятга алоҳида ўтибор қаратилган бўлса, ўша даврда таракқиёт бўлган, фаровонлик юз берган, халқнинг маънавияти юксак дараҷага кўтарилиган. Бугун ҳам шундай,

Jarayon

холисона фикрлайдиган бўлсан, ёч бер замонда таълим-тарбияга, фан ва ижодга хозиргидек ўтибор берилмаган. Кечагидек ёдимизда, шўролар давридаги таълим-тарбия соҳаси мағкурашлангаш, инсоннинг оддий ҳаётий манбаатларидан йироқлашган, Ватан, миллат тушунчалари унтилаётган бир пайдо таълимни ислоҳ этиш ўта долзарб эди. Шу боис истиқлонинг дастлабки йилларида Президентимиз раҳбарлигига таълим-тарбия тизимини ислоҳ кишиледек фоят муҳим ва мурракаб ишга киришилди. Таълим-тарбия тизимини тубдан янгилаш, замон талаблари даражасига кўтариш, миллий кадрлар тайёрлаш-

ри — халқимиз орзу қилган баркамол авлод вакилларидир. Шаҳару қишлоқларимизда бунёд этилган замонавий ахборот технологияларни пухта ўлаشتирган, хорижий тилларни яхши биладиган, билимли, юксак маънавиятли ва жисмонан соглом ўшлардир. Алла — бола тарбияси, парвариши бобида битилган энг гўзал шоҳ асар, десак мубоблаға бўлмас. Зотан, замонлар янгилаш бориши, элу элатларининг дунёни қарашлари таракқий этиб ўзгариши мумкин. Лекин меҳр ўша, муҳаббат ўша. Оналар ҳамма даврларда ҳам она бўлиб қолаврадилар.

8—9-бет

МЕҲРГА ЙЎГРИЛГАН ҚЎШИҚ

Алла — бола тарбияси, парвариши бобида битилган энг гўзал шоҳ асар, десак мубоблаға бўлмас. Зотан, замонлар янгилаш бориши, элу элатларининг дунёни қарашлари таракқий этиб ўзгариши мумкин. Лекин меҳр ўша, муҳаббат ўша. Оналар ҳамма даврларда ҳам она бўлиб қолаврадилар.

ЖЎНАТИЛМАГАН МАКТУБ

Ким бўлишишимиз ҳақида иншо ёзиширилганда деярли барча идеалидаги инсон — Наризга опадек она тили, адабиёт ўқитувчиси бўлажагимизни ёзib келган эдик. Байрамларда кучоги гулларга тўлиб кетарди. Мен кўпроқ ёнида бўлиш, энг яхши ўкувни бўлиш учун ҳар куни шеъри ёзид борардим. Кейин согинчлар бошланди. Мактабга борсам, онамни согинаман, уйга келсан, Бобовани согинаман...

14-бет

(Давоми 3-бетда.)

ЁШЛАР КАМОЛОТИДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ ЎРНИ

Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги томонидан ёшлар камолотида жисмоний тарбия ва спортнинг йўрни ва уни янада ривожлантириш истиқболлари мавзусида илмий-амалий анжуман ўтказилди.

Президентимиз Ислом Каримов раисигига жорий йил 28 январь куни Оқсарайда бўлиб ўтган Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси Хомийлик кенгашишининг навбатдаги ийғилишида белгилаб берилган вазифалар йўкоси юзасидан ташкил этилган тадбирда тегишли вазирлик ва идоралор вакиллари, муррабийлар мутахассислар, спорт жамоатчилиги, оммавий аҳборот воситалари ходимлари иштирок этди.

Ўзбекистон маданият ва спорт ишлари вазирини М.Хожиматов ва бошкадар Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида болалар спортини ривожлантириш борасида амалга оширилди.

рилаётган кенг кўламли ишлар навбатдан ёшлар камолотида жисмоний тарбия ва спортнинг йўрни ва уни янада ривожлантириш истиқболлари мавзусида илмий-амалий анжуман ўтказилди.

Маммакитимизда бир ярим мингдан зиёд болалар спорти обьекти фарзандларимиз иктиёрида. Барча спорт мажмудалари замонавий спорт инвентарлари ва малақали мураббийлар билан таъминланган, уларга қатновчилар сафи тобора кенгайиб бормоқда. Бугун 2 миллионга яқин бола спортнинг 30 дан зиёд тури билан мунтазам шуғулланмоқда.

Ёш авлод ўтасида спортини ривожлантириш, соғлом турмуш тарзини қарор топтириш борасида амалга оширилаётган кенг кўламли ишлар самарасида Ўзбекистон спортчилари халқаро майдонда катта ютукларга эришмоқда. Спортчиларимизнинг

2013 йилги спорт мавсумида халқаро мусобакаларда 276 олтин, 250 кумуш ва 268 бронза медалига сазовор бўлгани ўзбек йигит-қизлари иштеводва маҳорат бобида дунёда ҳеч кимдан кам эмаслиги ва кам бўлмаслигининг яна бир амалий ифодасидан.

Бу галабалар бевосита болалар спортини ривожлантириш борасида амалга оширилаётган сайд-харақатлар маҳсулидир. Уч боқичли спорт мусобакалари фарзандларимизни соғлом тарбиялаш баробарида профессионал спорт учун етук ва маҳоратли спортчиларни тайёрлашда мурхим аҳамияти касб этилди. "Умид ниҳоллари", "Баркамол авлод" ва Универсијада спорт мусобакалари қатор жориж давлатларида ҳам қизиқиши билан ўрганилмоқда.

Тадбирда Ўзбекистон Маданият ва спорт ишлари вазирлиги тасарруфи-даги таълим муассасалари — Ўзбе-

кистон давлат жисмоний тарбия институти, Республика олий спорт маҳорати мактаблари, Болалар ва ўсмиirlar спорти мактаблари, ихтисослаштирилган олимпия захирапари болалар ва ўсмиirlar спорти мактаблари, олимпия захирапари колледжлари фаoliyatiyati янада жонлантириш орқали ўзбек спорти учун маҳоратли спортчилар, малакали муррабий ва мутахассислар тайёрлаш масаласига aloҳида ўтибор қаратилди.

Анжуман иштирокчилари болалар спортини ривожлантириш бўйича педагогик, илмий-услубий кўлланмалар базасини яратиш, қизларни спорта янада кенгроқ жалб килиш, оиласларда спортини оммалаштириш, иқтидорли спортчиларни ташлаш ва саралаш тизимини такомиллаштириш, етук спорти мутахассисларни тарбиялаш бўйича фикр алмашдилар.

Зоҳир ТОШХУЖАЕВ,
ЎЗА мухбири

АҚШДА ЙИРИК ТҮФОН ВА ГИДРОЭНЕРГЕТИКА ОБЪЕКЛЛАРИ ҚУРИЛИШИНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШНИ ТАҚИҚЛОВЧИ ҚОНУН ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

Халқаро экология ташкilotлari, шунингдек, техноген хавфлар бўйича мутахассис ва эксперторларни узок сайд-харақатлari тарбиясида 2014 йилнинг январида АҚШ Конгресси ва Сенати мурхим қонунчилик нормаларини жорий этишни кўзда тутадиган қонунни қабул килиди ва Президент Барак Обама уни имзолади.

Мазкур қонунга мувофиқ, Халқаро молия институтлари директорлар кенгашиларни АҚШ вакиллари энди йирик түғонлар ва гидроэнергетика объектлари курилиши лойиҳаларини қўллаб-куватлаш учун қарор олиш ёки ушбу лойиҳалар билан боғлиқ ҳар қандай хужжатни маъқулашга қарорни чиқишига мажбур.

Бугунги кунда АҚШ асосий халқаро молия институтлари, жумладан, Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳон банки, Халқаро ривожланниш ассоциацияси, Осиё тараққиёт банки, Осиё ривожланниш жамғармаси ва бошқа молия институтлари иштирокчилари тарбияни ташашибусти билан қабул қилинган ва АҚШнинг барча ҳокимият тармоклари томонидан қўллаб-куватланган мазкур нормалар кенг кўламли экологик, техноген ва ижтимоий-иктисолий фалокатларга сабаб бўладиган йирик гидроэнергетика объектларни куриш лойиҳаларини амалга оширишига йўл кўйиб бўлмаслигига аниқ ва тўғри ишоради.

Марказий Осиё минтақасида йирик түғон ва гидроэнергетика объектларни курилишига қартилган ҳар қандай лойиҳанни молиялаштириша ва маъқулаш тўғрисидаги таклифларни қўллаб-куватлашни қонуний тақиқларни иштирокчилари ташкил этиш мумкин.

Иштирокчилари ташашибусти билан қабул қилинган ва АҚШнинг барча ҳокимият тармоклари томонидан қўллаб-куватланган мазкур нормалар кенг кўламли экологик, техноген ва ижтимоий-иктисолий фалокатларга сабаб бўладиган йирик гидроэнергетика объектларни куриш лойиҳаларини амалга оширишига йўл кўйиб бўлмаслигига аниқ ва тўғри ишоради.

Марказий Осиё минтақасида йирик түғон ва гидроэнергетика объектларни барпо этишга йўл кўйиб мусамислик фоят долзарб масаладир. Чунки сўнгги йиллarda минтақанинг асосий трансчегаравий дарёлари — Амударё, Сирдарё ва уларнинг irmoklarida ҳали сабаб тузум даврида курилиши режалаштирилган йирик гидроэлектр станциялар, жумладан, Ронғун ГЭСи ва 1-Камбарота ГЭСини куриш лойиҳаларини қайta тиклашга қатъий уринишлар ўтказилди.

Барча ҳокимиятларининг ушбу қарори ҳар томонлама асослини. Чунки сўнгги йиллarda эколог-мутахассислар, техноген хавфлар бўйича эксперторлар, мұхандис ва хукукшунослар томо-

ни ушбу лойиҳалар амалга оширилиши оқибатида бутун минтақа учун узоқ муддатли ҳолкатлар оқибатлар юзага келиши мумкинлигини эътиборга олмай ҳал килишга уринишлар бўлмокда.

Минтақа экологиясининг ўнглаб бўлмас даражада ўзариги кетиши ва табиатдан фойдаланиш бўйича юзага келган тизимлар ана шундай асосий хавфлар сирасига киради. Бу Марказий Осиёда жиддий экологияни юзага келган тизимлар ана шундай асосий хавфлар сирасига киради. Бу Марказий Осиёда жиддий экологияни юзага келган тизимлар ана шундай асосий хавфлар сирасига киради. Рогун түғонлар курилиши мўлжалла-наётган жой кучли туз қатламидан иборат бўлиб, суннинг сизиб кириши натижасида тузлар аста-секин этири кетиши ҳеч гап эмас.

Бундай талабларга мутлақо жавоб бермайдиган лойиҳалар ва нормалардан фойдаланишга уринишлар оқибатида пайдо бўладиган техноген фалокатлар ҳам жуда хавфлиди.

Түғонлар курилиши Амударё ва Сирдарёнинг куйи оқимида жойлашган мамлакатларда ёз мавсумида сув ниҳоятда камайиб, узоқ вақт кучли қурғокнилик юзага келиши, қишида эса фалокатли тошқинлар рўй бериши, экин майдонларининг шўрланиши ва ҳосилдорлик кескин камайиб, миллионлаб одамларнинг оч-нахор ва ишсиз қолишига, ахолининг бу ердан оммавий кўчишига сабаб бўлиши мумкин. Глобал экологик ҳолокат зонасига айланниб бораётган Орол денизига туташ худудларда эса ахвол бундан-да мураккаблашади.

Бугунги кунда батамом эскирган, бундан 40 йил мукаддам-совет даврида ишлаб чиқилган, хавфсизлик ва барқарорлик бўйича замо-

ниавий талабларга мутлақо жавоб бермайдиган лойиҳалар ва нормалардан фойдаланишга уринишлар оқибатида пайдо бўладиган техноген фалокатлар ҳам жуда хавфлиди.

10 балли кучли зилзила-лар ва мураккаб тектоник ўпирлишлар мунтазам соғир бўлиб турадиган худудда дунёдаги энг баланд түғонларни барпо этиши кўзда тутилмоқда. Рогун түғонлар курилиши мўлжалла-наётган жой кучли туз қатламидан иборат бўлиб, суннинг сизиб кириши натижасида тузлар аста-секин этири кетиши ҳеч гап эмас.

Бундай талабларга мутлақо жавоб бермайдиган лойиҳалар ва нормалардан фойдаланишга уринишлар оқибатида пайдо бўладиган техноген фалокатлар ҳам жуда хавфлиди.

Бу карор Марказий Осиёда йирик түғон ва гидроэлектрстанциялар куриш лойиҳаларини амалга ошириши ўжарлик билан интиләтганларни хушё тортириши даркор.

Юқорида қайд этилган ҳалқаро молия институтлари Марказий Осиё минтақасида асосий инвесторлар экани инобатга олинидиган бўлса, қабул қилинган ушбу қонуний ҳамжамияти йирик түғонларни куриш мөнбаслини интиләтганларни хушё тортириши даркор.

Шуҳасиз, АҚШда ушбу мамалакат парламенти ва хукуматининг мазкур масаласи юзасидан қатъий позициясини аник ифода этган ушбу қонуний ҳабул қилиншиши жаҳон ҳамжамияти йирик түғонларни куриш мөнбаслини интиләтганларни хушё тортириши даркор.

Юқорида қайд этилган ҳалқаро молия институтлари Марказий Осиё минтақасида асосий инвесторлар экани инобатга олинидиган бўлса, қабул қилинган ушбу қонуний ҳамжамияти йирик түғонларни куриш мөнбаслини интиләтганларни хушё тортириши даркор.

С.ЖИГАРЁВ,
«ГидроЛойиха» институти директори

2014-yil 1-fevral, № 10 (8659)

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Шу ўринда муҳтарам Президентимизнинг кўйидаги фикрларини көлтириб ўтиш мақсадга мувофиқ: «**Бизнинг вазифамиз, керак бўлса, олий бурчимиш – фарзандларимизнинг ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан уйғун ривожланган, замонавий билим ва тажрибаларни пухта эгаллаган, Ватанимиз ва ҳалқимиз келажаги учун масъулиятни ўз зими масъига олиши қодир бўлган баркамол инсонлар бўлиб вояга етиши учун кўлимиздан келган барча-барча ишларни амалга оширишадан иборатдир».**

Дарҳақат, мазкур хуқуқий хужжатларнинг ҳаётга табтиқ этилиши натижасида

борилаётган ижтимойи-иқтисодий, маънавий-маърифий испоҳотларнинг давоми бўлиб, ҳалқимизнинг фаронвонлигига ўтибор, айниқса, ёшларимизнинг баркамол авлод бўлиб вояга етиши учун кўрсатилётган ҳар томоннинг фамхўрликнинг янга бир ёрқин намунаси бўлиб қолади.

Абдуғаффор Кирғизбоеев, қўмита раиси ўринбосари, ЎзХДП фракцияси вакили:

– Конунчилик палатаси фаолиятининг энг муҳим йўналишилардан бири бу – назорат-таҳлил йўналишидир. Қўмитамизнинг назорат-таҳлил фаолиятида ҳам таълим соҳасидаги конунлар ижросини ўрганиш асосий ўринни эгаллайди. Мазкур жараёнда конун-

лиги, чиқиндиларни зарар-сизлантириш ва иккиласми қайта ишлаш, ер ресурслари деградацияси, сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш, Оролбўй минтақасидаги экологик вазиятни юмаштиш каби масалалар дол зарб аҳамият касб этади. Бинобарин, инсон хўжалик фаолиятини оқилона ташкил этиш ва бошқариша табиати қонунларни билиш, уни хисобга олиш ҳамда унга амал қилиш ҳар бир минтақадаги экологик ҳолатнинг муҳим кўрсаткичи хисобладани.

Мамлакатимиз Президенти Олий Мажлис палаталарининг 2010 йил 12 ноябрда бўлиб ўтган кўшма мажлисидаги «Мамлакатимизда демократик испоҳотларни янада чукурлаштириш ва фу-

ни таъминлаш учун ишчи гурӯх тузилиб, унга «Республикада экологик таълимни ривожлантириш ва экологик кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ҳамда малакасини ошириш тизимини янада тақомиллаштириш истикబоллар» дастури тадбирлари ижросини таъминлаш юқлатилган эди.

Концепция талабларининг бажарилшишини ўрганиши мақсадида Олий Мажлис Конунчилик палатасидаги Экохарқак депутатлари гуруҳи ҳамда Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитаси томонидан 2010 йилиннинг ноябрь ойида Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари ҳамда Табиатни муҳофоза қилиш давлат қўмитаси таълимни худу-

хаббат руҳида, миллӣ анъаналарга ва тарихга хурмат руҳида тарбиялашда муҳим омил бўлиб хизмат қилиади.

Бугунги кунда мамлакатимиз аҳолисининг қизиқувчан ва фаол қисми, яъни 2,63 миллион умумтаълим мактаблари ўқувчилари, 1,71 миллион касб-хунар коллежлари ва академик лицейлар ўқувчилари, 253 минг олий ўкув тартилари талабалари ва 2,1 миллион пенсионерлар, жами 6,7 миллион кишидан иборат бўлган ички туризмларнинг жуда катта потенциали мавжуд. Уларни ички туризмга жалб қилиш, Ўзбекистоннинг тархий жойлари ва марказларига саёҳатнинг ўкув режаларига мунтазам киритилиши ёшлар тарбиясида муҳим ўрин тулади.

ТАЪЛИМ ТАРАҚҚИЁТИ ЙЎЛИДА

юртимиз таълим муассасаларидаги шароит тубдан яхшиланди. Эндилиқда ёшларимиз замонавий курилган кўркакм биноларда, энг замонавий кўргазмали куроллар билан жиҳозланган синфоналарда, ўкув залларда таълим-тарбия олишмокда. Ўқитувчи-устозларимизнинг меҳнати муносиб таҳдирланяпти.

2014 йилда ҳам таълим муассасалари моддий асосини янада мустаҳкамлаш, жумладан, янги мактаблар куриш, мавжудларини қайта таъмирлаш, уларни замонавий жиҳозлаш ишлари изчил давом этирилиши ҳар бир та-онанинг, таълим ходимларининг курсандчиларига хурсандчилар кўшади. Бу йил 380ta умумтаълим мактаби ҳамда 161ta касб-хунар коллежи ва академик лицейни реконструкция килиш ва капитал таъмирлаш учун 410 миллиард сўмдан зиёд маблағ йўналтириш мўлжалланмоқда.

Ўтган йили қўмита томонидан битта парлament эшливи, За тегиши идора ва ташкилотларнинг ахбороти ҳамда соҳага таалуқи За конун ижроси юзасидан назорат-таҳлил ўтказилди. Бундай фаолият изчиллик билан давом этирилади. Таълим-тарбия соҳасидаги испоҳотларни янада чукурлаштириш, таълим стандартлари ва дастурларни ташкилотларни таълим-тарбия жарәйнлари, шунингдек, педагог ҳодимларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтлари фаолияти билан яқиндан танишиб, амалга оширилган ишлар, илғор таътиби, мавжуд муммалар, ечимини кутаётган масалалар бўйича таҳлилий хулосалар тайёрланди.

Назорат-таҳлил хулосаларида таълим муассасалари педагог ҳодимларини атtestациядан ўтказиш билан боғлиқ конун ижросида йўл кўйилаётган камчиликлар юзасидан, таълим-тарбия ишлари талаб даражасида олий борилмаётган муассасаларга амалий ёрдам кўрсатиш мақсадида зарурӣ таъсиялар берилди.

Президентимиз ташабbusи билан 2014 йилиннинг «Софлом бола йили» деб номланганинг бутун ҳалқимиз, айниқса, ёшларимизга катта мамнуният ва кўтарикинг руҳ багишлаганига сайловчилар билан учрашувларимизда ҳам амин бўлди. «Софлом бола йили» ҳам мамлакатимизда олиб

каролик жамиятини ривожлантириш концепцияси»га бағишиланган маърузасида «Экологик назорат тўғрисида» ги конунни ишлаб чиқиши вақти келганларини таъкидлар экан, бу конуннинг кучига кириши нафақат юртимиз ижтимойи-иқтисодий таракқиётiga ва ахоли турмуш фаронвонлигининг ошишига, балки Ўзбекистоннинг ҳалқаро майдонда экологик тоза технологияларни ҳаётга жорий қилиш, экологик тоза маҳсулотларни ишлаб чиқариши борасидаги обўр-эътиборишининг ошишига хизмат қилишига алоҳида ётган таҳлил даражаси. Бу масалалар эса табигатта ва табиий ресурслардан фойдаланишга янгила ёндашув, маҳаллий ва минтақавий экологик муаммоловларнинг юзага келиш сабабларини чукур тушундиган ҳамда уларнинг замонавий ечимини топа оладиган мутахassis кадрларни тайёрлашни тақозо этади. 2005 йил 7 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги ҳамда Табиатни муҳофоза қилиш давлат қўмитасининг кўшма қарорига асосан «Республикада экологик таълимни ривожлантириш ва эколог кадрлари тайёрлаш, қайта тайёрлаш ҳамда малакасини ошириш тизимини янада тақомиллаштириш истиқболлар» дастури ва концепцияси тасдиқланди. Қолаверса, Ўзбекистон Республикасининг «Табиатни муҳофоза қилиш тўғрисида» ги конунининг 4-моддасида табиатни муҳофоза қилиш мақсадларида эришиш ҳамда барча турдаги таълим сиёҳининг мажбурийлиги белgilab кўйилган. Үнга асосан Ўзбекистон Республикасида озларни узлуксиз экологик таълимни ривожлантириш иштитуда мамлакатимизда ички туризмни ривожлантириш нафақат иқтисодий омил, балки таълими аҳамият алоҳида ётган таҳлил даражасида олий ётган таҳлил тарбиясига қартилган. Ўтган йили «Ўзбекистонда туризми ривожлантириш бўйича чора-тадбирларнинг амалга оширилиши ҳолати» мавзуисида бўлиб ўтган парлament ўзлуксиз экологик таълимни ривожлантириш бўйича чора-тадбирларнинг амалга оширилиши ҳолати мавзуисида бўлиб ўтган парлament ўзлуксиз экологик таълимни ривожлантириш иштитуда мамлакатимизда ички туризмни ривожлантириш нафақат иқтисодий омил, балки таълими аҳамият алоҳида ётган таҳлил тарбиясига қартилган. Ўтган ҳолда парлament ҳаёт, хусусан, Конунчилик палатаси фаолияти билан танишириб бормоқда. Бундай тадбирлар ҳар ойда ўтказилди, оммавий ахборот во-ситаларида ёритилапти.

Мамлакатимизда кечайтган испоҳотлар, Конунчилик палатаси ва қўмитада олиб борилётган ишларни ёритишида оммавий ахборот во-ситалари билан 2014 йилда ҳам яқиндан ҳамкорлик режалари тасдиқланади. Жумладан, 2014 йилда оммавий ахборот во-ситаларида қўмита аъзолари чиқишиларининг устувор йўналишилари алоҳида ва концепция юзасидан чиқишилар алоҳида белgilabi, маҳсус медиа-режа ишлаб чиқилди.

Шуҳрат Турсунбоеев, қўмита аъзоси, ЎзХДП фракцияси вакили:

– Қўмитамиз томонидан фан, таълим, маданият ва спорт соҳасидаги эришилаётган ютуқларни кенг жамоатчиликка етказиш, қабул килинаётган конунлар, норматив-хуқуқий хужжатларни тарғиб этиш юзасидан тадбирлар ташкил қилиниб, оммавий ахборот виситаларида кенг ёритилмоқда. Айни дамда таълим тизимидаги испоҳотлар ва унинг самараларини тарғиб килиш билан бирга, фарзандларимизни оғизларни алоҳида юзасидан тадбирлар ташкил қилиниб, оммавий ахборот виситаларида кенг ёритилмоқда.

Бундан ташкири, ёшларни парлament ҳаётни билан танишириб бориши, уларнинг сиёсиюнгини юксатирлашни масалаларига алоҳида эътибор майдонда таълим тизимидаги испоҳотларни оғизларни алоҳида юзасидан тадбирлар ташкил қилиниб, ахборот виситаларида кенг ёритилмоқда.

Гулжон Ҳолмуродова, қўмита аъзоси, ЎзлиДП фракцияси вакили:

— Қўмитамиз томонидан фан, таълим, маданият ва спорт соҳасидаги эришилаётган ютуқларни кенг жамоатчиликка етказиш, қабул килинаётган конунлар, норматив-хуқуқий хужжатларни тарғиб этиш юзасидан тадбирлар ташкил қилиниб, оммавий ахборот виситаларида кенг ёритилмоқда. Айни дамда таълим тизимидаги испоҳотлар ва унинг самараларини тарғиб килиш билан бирга, фарзандларимизни оғизларни алоҳида юзасидан тадбирлар ташкил қилиниб, оммавий ахборот виситаларида кенг ёритилмоқда.

Хусан НИШОНОВ

тадбирлари

2014-yil 1-fevral, № 10 (8659)

Инсон ҳамиша ўз-ўзини тафтши қилишга, оламнинг сир-асрорини билишга интилади. Бунинг учун изланади, илм олади. Илм инсон учун маёқ, уни ёргуликка олиб чиқувчи йўл. Улуғ мутафаккир Алишер Навоий ҳам илмни кўп бор таъриф-тавсиф этади. Жумладан, “Хайрат ул-аброр” достонида “илм” сўзидаги ҳарфларнинг араб ёзувида шаклига эътиборни қаратиб, дастлабки ҳарф — “айн”ни билимсизлик тунини ёритувчи қўёшга, “лом”ни ойга, “мим”ни кундузга ўхшатади.

ИЛМ НАВОЙИ

Илм — қайнарбулоқ. Бу булоқнинг суви ичган билан тугамайди. Уни қанча симирсангиз ҳам, чанқоғингиз босилмайди, бироқ кўнглигиз нурга тўлади. Бу нур эса ҳаёт йўлингизда маёқ бўлади, айни пайтда уни ёритади. Ҳазрат Навоий ўзининг “Маҳбуб ул-кулуб” асарида шундай деб ёзди: “Йўқсиллик ва қўли қисқалик пайтларида, яъни фалокат ва ноумидлик кунларида баъзан илм мадрасаларида кўйи сафлардан жой олдим ва олимлар мажлисида илм нуридан кўнглигини ёришиши, бу — қалбнинг покланиши. Пок қалб эса факат эзгу ишлар қилиши қодир.

Маърифатдан фақат инсоннинг бир ўзи эмас, балки ўзгалар, имла ташни қалблар ҳам бенасиб қолмаслиги керак. Аммо шундай одамлар — илм эталари борки, улар илмни мансаб матосидек бичиб, кийим қилиб олганлар, илмини фақат шу — молдий дунёда яхши яшаш учун восита этганлар. Илм ўрганиб, унга амал қилмайдиганлар ҳам орамизда йўқ эмас. Навоий ана шундайлар ҳақида “Хайрат ул-аброр”да ёзди:

*Илми ким восита жоҳ этар,
Ўзинио ҳалқи гумроҳ этар.*

*Олим агар жон учун ўса залил,
Илми анинг жаҳлига бўлгай далил.*

Яъни: илмни кимда-ким амалга эришиш учун восита қилиб олса, ҳам ўзини, ҳам ҳалқни йўлдан адашибди. Олим агар амал учун пасткашилка борса, илми унинг илмисизлигига далиллар. Шундай экан, илми бўлиб, бу илмидан мансабга эришиш учун фойдаланиш олимлик белгиси эмас, балки жоҳилликдир. Навоий бу тоифадаги кишиларга

эмас, балки уларнинг қўлида тарбијаланаётган, тақдири уларнинг қўлида бўлган ёш ниҳолларга ачинади. Эл-юрт бошига шундай кишилар туфайли тушиши мумкин бўлган фожеага қарши курашади.

Навоий илм аҳлидан бўлган мударислар ҳақида ёзди: “Мударрис керакки, гарози мансаб бўлмаса ва билмас илмни айтишга уринмаса, манманлик учун дарс беришга ҳавас кўргузмаса ва олирилик учун гап-сўз ва гавво юргузмаса. Қилмас ишларни қўлмок ўндан содир бўлса ва қиласа ишларни қўлмаслик унга қоида ва одат бўлиб қолса. Бу мударрис эмаслир, ёмон одатни тарқатувчидир”. Бутунги кунда биз: ўқитувчи, бу — зиё тарқатувчидир, деймиз.

Бахти агар олим бўлса, нодонлар сўзи унга ибратли ва эътиборли бўлади, бахтисиз агар жоҳил бўлса, олим сўзидан ор қилиди”, дейди Навоий. Ахир айтишиди-ку: “Тинглашни билсанг, гапириши эпломайдиган одамдан ҳам ниманидир ўрганасан”, деб. Эшитиш, ҳамма кераксиз деб ўйлайдиган гаплардан ҳам керакларини топши — маърифатга интилишидир. Шу ҳақда Фаззолий ёзди: “Илмнинг бошланиши: сукут сақлаши, кейин кулоқ солиши, кейин ёл олиши, сўнг унга амал қилиши ва уни охири тарқатишидир”. Олган билимларимиз на ўзимизга, на ўзгаларга фойдаси тегмаса, ундан муддаона нима? Навоий худди шундай олимларни фосиқ олим, ўз-ўзига золим донишманд деб атайди. Фосиқ олим билади, лекин билганига ўзи амал қилмайди ёки ўзгаларга билдирамайди.

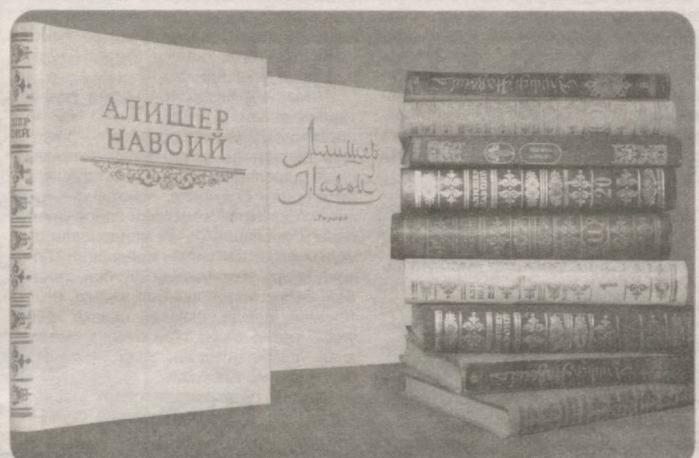
Байт:

*Илм ўқуб қилмагон амал мақбул,
Дона сочиб кўттармади маҳсул.*

Шоирнинг фикрича, илм ўқиб уни ишлатмаган шудгор қилиб дехқончиллик қилмаган ёки уруғ сочиб ҳосилидан баҳра олмаган кишига ўхшайди. Билим олишдан мақсад, аввало, ўзликни англаш, қалбни поклаш, ўндан сўнг ўзгаларга кўлдан

рин ифор олиб чиқади. Бироқ илм йўлига кирган маърифат изловчиларга нисбатан бепарво муносабатини ижобий баҳолай олмаймиз. Бу гўё мол-дунёга берилган кишининг ўзига нисбатан давлатманд одамга қилган мулозамати-ю, фақирларга паст назар билан қарашига ўхшайди.

Хўш, ҳақиқий маърифат эгалиари, илм аҳли қандай бўлиши керак? Навоий улар ҳақида шундай дейди:

келганча маърифат нурини улашишидир. Бу бор илмни ҳар кимга ҳам беравериши дегани эмас, балки унинг қадрига еттагларгагина тарқатиш де мақдир. Бу Навоий тилида шундай ифодаланади: “Қобилиятини тарбия қилмаслик зулmdir ва қобилиятсизига тарбия ҳайф. Уни тарбия қилмаслик билан нобуд қилма, мунгаг тарбиятнинг нобуд қилма”. Негаки, билимнинг қадрига етмайдиганлар йўлига сочилган билим кундузи ёқилган чироққа ўхшайди ёки ўринли берилган эски чопон ва қора тўн — саҳиълик ва ўриниз берилган зардан тўқилган сарпо — ярамасликдир.

Илм аҳли орасида ўзидан комилроқ инсон олдida бош эгишга тайёр-у, аммо ўзига нисбатан камроқ билимга эга инсонлар олдилади кибрга бериладиганлар учраб туради. Ўзидан улуғ устозлар олдилади тавозеъли бўлиш яхши, албатта, зеро, аттор дўйонига кирган киши у ердан чиқаётганда ўзи билан ши-

Олим агар қатъи амал айласа,
Илмига шойиста амал айласа;

Солмаса кўз жирафа дуний сари,
Боқмаса туз дуний фони сари.

Они шараф гавҳарининг кони бил,
Гавҳару кон, ҳарне дессанг они бил.

Чиндан, олим агар ўз йўлига қатъи амал қиласа, илмига қараб иш тутса, дунёнинг ҳаром молларига кўз олайтирасма, ўткини дунёга тикилиб қарамаса, бундай одамни шараф гавҳарининг кони деб бил, гавҳар дессанг ҳам, кон дессанг ҳам — нима дессанг, ўшанга тегишилди.

Айтиши мумкинлики, ўрганаёттан ва ўргатадиган илмимиз фақат ва фабқат эзгуликка хизмат қилисин. Зоро, яшашдан мақсад — эзгулик. Илму маърифатнинг мақсади эса эзгуликка муҳаббат ҳиссисини ўйғотмоқдир.

Шахноза ХОЛБОЕВА,
Низомий номидаги ТДПУ талабаси

ФАРҲОД — КОМИЛ ИНСОН

Алишер Навоий қаҳрамонлари орасида комиллик даражасига етганлари талайтина. Комилликдаги энг биринчи белги — ҳалоллик ва поклик. Шоир ўз асрларида, инсон ким бўлишидан қатъи назар, ҳалол ва пок бўлиши керак, дейди.

Навоий орзу қилган ҳалол ва пок инсон ички маънавий қиёға эга бўлган инсондир. Масалан, Фарҳод, Искандар, Мажнун(Қайс), Суҳайл, Навфал, Лайли, Дилором ва бошқалар ҳалоллик тимсолларидир. Навоийнинг инсонпарварлик, тўғрилик, муҳаббат, садоқат, мардлик, олижаноблик, саҳиълик ва бағриентликка доир ахлоқий қаҳрамонлари шоир қаҳрамонлари ҳаётининг мазмунидир. Навоий, умуман, инсон маънавий камолотга ахлоқий қаҳрамонларисиз тасаввур ҳам эта олмайди.

Унинг ижодидаги маънавий камолотга эришган комил инсон тимсолларидан бири Фарҳодdir. Фарҳоднинг феъл-атвори, юриш-туриши, фаолияти, таъкид ва ички дунёсида баркамол инсонга нима икс хос бўлса, барчasi мавжуд. Илмга чанқоқлик, меҳнатсеварлик, инсоф, поклик, камтарилик,

фидойлик, ота-онага ҳурмат, кибр ва бойлика руку қўймаслик сингари фазилатларнинг барчаси баркамол инсонга хосdir. Фарҳоднинг поклиги ҳақида шоирнинг ўзи шундай дейди:

*Демонким, кўнгли пок ҳам қўзи пок,
Тили поку, сўзи поку, ўзи пок.*

*Анингдек, тийнати покига лойик,
Дусон айлабон поку ҳалойик.*

Инсон комилликка интилар экан, тинимсиз маъқбатли меҳнат қилиши керак. Фарҳод ана шундай мавжудликчилини ўйлни босиб ўтади. Ўзи севган Ширинни излаб Арман юртига боради. Сув келтириш учун нақадар оғир заҳмат чекаётган кишиларни кўралди. Фақат Ширин учун эмас, балки ҳалқ учун сув ғоятида заруритини англайди ва ўзининг бутун ҳунарини ишга солади. Тогни кесиб сув келтиради.

Фарҳод ўзидаги маънавий комиллик билан бирга жисмоний баркамолликни ҳам ифода этган. Ҳалқ

билан ҳамнафаслиги, ҳамиша элу юрт хизматига камарбасталиги, ўз илм-хунарини одамларнинг оғирини енгил қилиш, уларнинг фаровонлиги ва баҳт-саодатини таъмин этишига сарфлаши бунинг далилидир.

Инсон комилликка интилар экан, зинҳор бу интилишнинг охирига ета олмайди. Шу боис мен комилман, камолотга эришдим, деган одам хато қилиди. Кими яшаш давомида, шубҳасиз, нуқсон ва камчиликлар тушуниб, тузатиб, уларни таърорламасликка ҳаракат қилилаган кишилар комилдир. Бу ҳақда Алишер Навоий шундай дейди:

*Ноқис улдирким, ўзин комил дегай,
Комил улким нуқсан ислот айлагай.*

Алишер Навоийнинг шеърията асрлар давомида инсонларни маънавий камолот, жумладан, ёшлиарни инсонпарварликка, ҳалқпарварлик, ватанпарварлик, меҳнатсеварлик, билимга интилмоқ каби фазилатларга етаклашга хизмат қилиб келмоқда.

Лобар МАМАТКУЛОВА,
Зомин педагогика коллежининг
она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси

ФАРЗАНДЛАРИ СОГЛОМ ЮРТ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Истиқтол йилларидан спорт ва таълим-тарбия соҳасининг бир-бирига ўйғун тарзда ривожлантирилиши ёшларнинг жисмонан соглом, руҳан тетик, энг мухими, ўз карашларида сабит, интеллектуал салоҳиятли, замонавий билимларни эгаллашга ишиёки баланд ўғил-қизлар бўлиб улгайлишига мустахкам замин яратадиган ҳаётда исботини топди. Натижада жисмоний тарбия ва спорт тарбиянинг муҳим мезони, таълим каби ўғил-қизларнинг кундалик эҳтиёжига айланди. Яхши таълим-тарбия кўрганинга спорт машгулларидан чиниккан ёшлар буюк ишларга кодир бўлишини бугун ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди.

Болаларнинг севимли масакни

Мамлакатимизнинг ҳар бир ҳудудида ёшларнинг жисмоний тарбия ва спорт билан мунтазам шугулланиши учун замонавий таълабларга жавоб берадиган шарот ва имкониятлар бор, бу борадаги ишлар кўлами тобора кенгайб, сифат жихатдан яхшиланиб бормоқда.

Айни пайтда мамлакатимиздаги бир ярим мингдан зиёд болалар спорти ишшотларида ташкил этилган 65 мингдан ортиқ спорт секцияларида икки миллионга яқин бола спортивнинг ўтиздан зиёд тури билан шугулланмоқда. Уларнинг 840 мингдан ортиги қизлардир. Қишлоқларда яратилган шарот туфайли спорт билан шугулланаётган кишлоқ болаларининг сони 2003 йилдаги 14,7 фойздан 2013 йilda 43 фойзгача, шу жумладан, қиз болалар улуши 17,8 фойздан 37,9 фойзгача ўди.

2013 йилда 113 спорт ишшоти ва суиш ҳавзаси қуриб, ишга туширилди.

Жисмоний тарбия дарслари қандай ўтилиши ёдимда, — дейди пойтахтилик Нодир Козокбоев. — Мактабимизда футбол, баскетбол, волейбол тўплари бўларди. Лекин уларни бизга беришмасди. Жисмоний тарбия ўқитувчимиз «Сизларга тўпни берсан, комиссия келгандан нимани кўрсатман?» дерди. Ноилож ота-онамиз тушлик ва йўлкира учун берган пулларга тўп сотиб олардик. Бу тўп ҳеч қанча муддатга чидамасди.

Бугун бу гаплар болаларга эртакдай тулоуди. Чунки мамлакатимиздаги умумталим мактабларининг саксон фойздан ортиги янгидан курилган ва реконструкция қилинган спорт залларига эга. Юртимиздаги коллеж ва лицейлар замонавий жиҳозланган спорт заллари билан тўлиқ таъминланган. Ўқув муассасаларидаги жисмоний тарбия дарслари ҳам белгиланган жадвал ва меъёллар асосида ўтказилмоқда. Болалар дарсдан ташқари буш вақтларини асосан спорт мажмуналари, сув ҳавзалари, гимнастика марказлари, спорт заллари ва манежларда ташкил этилган спорт секцияларида ўтказмоқда.

— Спорт ишшотларида болаларнинг спорт билан шугулланиши учун барча шароит яратилишини уларга қизиқиб келувчи ёшлар сафи тобора ортиб бораётганида ҳам яқол ифодасини топмоқда, — дейди Ўзбекистон Bolalar sportini rivojlanterishi shahmatmashinasi imroziy direktoriqning yurinbosari Akmal Bobonov. — Спорт обьектларига берилган ҳар бир инвентарнинг ўрнини муддат бор. 2003–2012 йиллarda foydalanshiga topshirilgan sport iishshotlari va maktab sport zallaridagi yaroklik muddatini utab boulgan jihozlar uringiga qayta jihozlash dashturi aсосида 62 turdagani қарийб 10 milliard sўmlik sport inventarlari va uskunalar tarqatildi.

Бугун нафақат пойтахтимиз ва вилюялт марказларида, балки туман ва чекка қишлоқларда ҳам ўқувчиларнинг ўзлари истаган спорт тури билан шугулланиш имконига эга бўлаётгани боловлар спортининг умуммиллий ҳараратка айланганнидан далолат беради.

Навоий вилоятининг Учкудуқ туманинда З-умумталим мактабида бир анъана бор. Бу таълим мусассаси ўқувчиларининг деярли барчаси бўш вақтини спорт, санъат, рақс ва турли фанлар бўйича ташкил этилган тўғракларда ўтказади.

— Мактабимизда 464 нафар ўқувчи таълим олади, — дейди мақзур мактаб директори Шукрат Сатторов. — Уларнинг аксарияти спорт билан шугулланиши дарсларни яхши ўзлаштиришадига ёрдам бермада. Мактабнинг иккита спорт зали, жамоавий спорт ўйинларига мослашган очиқ майдонлари ва ўқув мусассасасига яқин жойлашган «Лочин» спорт мажмуасида футбол, гандбол, баскетбол, волейбол, сузиш, стол тениси, дзюдо, шахмат, шашка каби қатор спорт турлари учун мўлжалланган маҳсулотлар, тренажёрлар, тўшамалар тайёрланмоқда. Маҳаллий хомашӣ асосида тайёрланган маҳсулотларнинг сифати ююри, нархи анча арzon.

Мактабимизда жисмоний тарбия ва спорт билан шугулланаётган ўғил-қизлар сафи кенгайгани сарі спорт инвентарларида бўлган талаб ортиб бормоқда. Юртимиз ишлаб чиқарувчилири томонидан болалар спорти ишшотлари учун 120 турдаги ускуна ва ахномаларнинг 116 тури ишлаб чиқарилмоқда.

Навоий кон-металлургия комбинати, «Совпластилат» қўшма корхонаси, «Ўззэлтехсаноат» ушумаси, «Ўзватсоноат» акциядорлик компанияси, «Azia Sport-S» фирмаси, «Телеметрик» масъулиятни чекланган жамиияти, «Stekloplastik» акциядорлик жамиияти, «Машхим» масъулиятни чекланган жамиияти, «Уз Тонн Хонг Ко» қўшма корхонаси каби ишлаб чиқарувчиларнинг маҳсулотлари спортчиларга маъқул бўлмоқда.

Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган

настикаси, бадийи гимнастика, баскетбол, волейбол, гандбол, футбол, стол тениси, енгил атлетика, оғир атлетика, бадмinton, бокс, киличбозлик, шахмат-шашка каби қатор спорт турлари учун мўлжалланган маҳсулотлар, тренажёрлар, тўшамалар тайёрланмоқда. Маҳаллий хомашӣ асосида тайёрланган маҳсулотларнинг сифати ююри, нархи анча арzon.

Мактабимизда жисмоний тарбия ва спорт билан шугулланаётган ўғил-қизлар сафи кенгайгани сарі спорт инвентарларида бўлган талаб ортиб бормоқда. Юртимиз ишлаб чиқарувчилири томонидан болалар спорти ишшотлари учун 120 турдаги ускуна ва ахномаларнинг 116 тури ишлаб чиқарилмоқда.

Навоий кон-металлургия комбинати, «Совпластилат» қўшма корхонаси, «Ўззэлтехсаноат» ушумаси, «Ўзватсоноат» акциядорлик компанияси, «Azia Sport-S» фирмаси, «Телеметрик» масъулиятни чекланган жамиияти, «Stekloplastik» акциядорлик жамиияти, «Машхим» масъулиятни чекланган жамиияти, «Уз Тонн Хонг Ко» қўшма корхонаси каби ишлаб чиқарувчиларнинг маҳсулотлари спортчиларга маъқул бўлмоқда.

Ўзбек ёшларининг бахти ва камоли

Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида болалар спортини ривожлантиришга қаратилётган эътиборнинг амалдаги самаралари — ёшларни кутияни миқёсидаги нуфузи мусобақаларда кўлга киритётган ютуклиаридан ҳақли равишда фахрланамиз. Ўзбекистон оммавий спорти ривожлантириш орқали катта спортда ҳам улкан ютукларга эришаётади.

Спортивнинг ақл-заковатга асосланган тури — шахмат бўйича ютуклар саломги ортиб бораётгани фарзандларимиз истеъоддат ва маҳорат бобида ҳеч кимдан кам эмаслиги ва кам бўлмаслигини яна бир тасдиғидир.

2013 йилги спорт мавсумидан бўшдан 20 ёшгача бўлган шахматчиларимиз жаҳон ва китъя чемпионатларидан саккизга олтин, тўртта кумуш ва бешта бронза медалга сазовор бўлгани ўзбек ўғил-қизларининг интеллектуал салоҳияти ююри эканини кўрсаётади.

Олти ёшли Исломбек Синдоров мутахassisлар оғизига тушди. Мастабага кадам кўйиш арафасида турган Исломбек 2013 йили Эронда ўтган Осиё чемпионатида рапид ва блиц турнирларидан саккизга олтин, тўртта кумуш ва бешта медални кўлга киритган ягона спорти бўлди. Жажжи шахматчиларимиз мусобақада жами 21 партни ўйиндан йигирматасида фалаба қозониб, ўзига хос рекорд ўрнатди. Дунёда ҳеч бир шахматчи б ёшида китъя миқёсидаги нуфузи мусобақада кетма-кет 20 партниада фалаба қозонишинни ўзларидан олмаганини билган мутахassisлар ўзбек ўғлонининг маҳоратига койил қолмоқда.

— Фарзандларимнинг ютуғи истиқлолимиз шарофати, Юртбошимиз раҳнамолигида ёшларни баркамот этиб тарбиялашга қаратилётган юксак эътибор ва мамлакатимизда хўм сурʼётган тинчлик-осоишишларни самарашиб, — дейди Осиё чемпионлари Жавоҳир ва Исломбекнинг онаси Ҳафиза Синдорова: — Ўзбекистон мустақил бўлмаганида спортичиларимиз халқаро майдонларда иштирок эта олармиди! Тинчлик ва хотиржамлик йўқ жойда, ривожланши ва ўйиш бўлмайди. Мен шахмат мусобақаларини кузатар эканман, ўғилларим ўз жамоадж дўстлари билан бирга давлатимизда фойдаланадиган ҳаланд кўтариб, ўзбек миллати дунёда ҳеч кимдан кам эмаслиги ва кам бўлмаслигини ишботларидан калбим фахр-иiftiroxга тўлади, кўзларига куонч ёшларни келади. Ўзимни дунёдаги энг баҳтиларни оналардан, деб биламан.

Исломбек Синдоров ва Нодирбек Абдуссатторов каби 6–8 ёшли ўзбек ўғлонлари Осиё ва жаҳон чемпиони бўлаётганди, иктидорли шахматчиларимиз сафи кенгайб бораётгани ютирилган камол топаётганда ғалабалар кутиб турганидан далолат беради.

Зеро, куйидаги фактлар билан ёш спортичиларимиз натижаларини киёсласак, уларнинг қандай ююри салоҳиятга эга экани яққол намоён бўлади: Шахмат тархида биринчи расмий жаҳон чемпиони унвонини олган Вильягельм Стейниц 12 ёшида бу мурakkab ўйин билан танишган ва таҳтадаги фигулярларнинг дастлабки юриши усулларини ўргана бошлаган экан.

Замонамизнинг етуб чемпионларидан Вишванатан Ананд олти ёшида илк бор дона сурған бўлса-да, дастлабки ютуғига 14 ёшида — ўсимирлар ўтрасидаги Ҳиндистон чемпионатидаги ғалабаси орқали эришган.

Кувонарлиси, ёш спортичиларимиз бадийи гимнастика, тенис, стол тениси, сузиш, синхрон сузиш, куруш, бокс, енгил атлетика, оғир атлетика, таэквондо, дзюдо, байдарка ва каноэда эшик эшиш, эркин ва юнон-рум кураши, футбол, мини-футбол, гандбол каби кўллаб спорт турлари бўйича ҳам юксак натижаларга эришаётгани мамлакатимизда соглом ва ҳар жиҳатдан баркамот авлод вояга етаётганинг ёрқин ифодасидир.

Бундай оқсан ютукларга фақатина соглом болаларигина эриша олишини қайд этиши лозим. Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, соглом авлод — соглом насл, деганидир. Бугун спортига меҳр кўйиб, соглом камол топаётган ўғил-қизлар эртага соглом оила куради ва соглом зурриётни вояга етказади. Бинобарин, фақат соглом халқ, соглом миллатигина буюк ишларга кодир бўлади. Соглом болалар давлатимиз ва халқимизнинг энг байлиги, буюк келажагимиз бунёдкорларидир.

Зоҳир ТОШХУЖАЕВ,
ЎЗА шархловчиси

Мамлакатимизда ёшларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, жамиятдаги фаоллигини янада ошириш, уларга жаҳон андоғалари даражасида таълим беришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. «Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида», «Таълим тўғрисида», «Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида»ги қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларда белгиланган принципиши ва қоидалар ҳаётга изчилини таъмили таъмомланганни ёркун далишиди.

Айни пайтда “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати ва бир қатор давлат ташкилотлари билан ҳамкорликда ёшларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоялаши, бандлигини таъминлаш, иқтидори ёшларни қўллаб-куватлаш каби қатор йўналишларда кўплаб лойиҳалар

ри давлат музейларида саёҳат талабалар учун айниқса мароқли бўлди. Музейлардаги экспонатлар ёшларда катта қизиқиш уйғотиб, улар қалбida юртимизнинг шонли ўтмиши ва бугунги курдитдан чексиз фарҳ-ифтихор хиссини уйғотди.

Ёшлар пойтахтимиздаги

амалга оширилаётган ислоҳотлар, юртимизда инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари масалалари, жамиятнинг маънавий янгиланиши, ёшларга яратилаётган шароитлар, юртимизда демократик ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этишида ёшларнинг ўрни ва роли ҳақида маълумотлар берилди.

— “Фаоллар мактаби” машғулотлари доирасида ўтказилган тадбирлар, давра сұхбатлари ва учрашувлар, пойтахтимиз бўйлаб ажойиб саёҳат бизда катта таассурот қўлдирди, — дейди Самарқанд давлат университети механика-математика факультети талабабси Жавоҳир Эргашев. — Ай-

ХОРИЖИЙ ТИЛЛАР ТАЪЛИМИ

истеъододли ёшларга жаҳон сари
йўл очмоқда

Наманган давлат университети қошидаги 2-академик лицей билан танишар эканмиз, бу ердаги саришталик, орасатлик, тартиб-интизом ва ўзига хос айрича файз, ўқучилар қиёфасидаги мамнунлик бизнинг кайфиятимизга ёам ўзига бир кўтарилик бахш этди.

— Ўтган ўкув йилида ўқучимиз Темурбек Қосимов республика фан олимпиадасида инглиз тили фани бўйича иштирок этиб, фахрли биринчи ўринни эгаллади, — дейди муассаса раҳбари, педагогика фанлари номзоди, доцент Комилжон Абдуллаев. — Темурбек ҳозир Жаҳон иқтисодиётида ви дипломатия университетида таҳсил олмоқда. Уни бевосита тайёрлаб, нуфузли галабани кўлга киритишида бош-қош бўлган устози эса ёш, иқтидори ўқитувчимиз Нурилдин Тошбоевдир. Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, Н.Тошбоевнинг ҳозирга қадар уч нафар шогирди республика фан олимпиадаси голиби бўлган.

Жорий ўкув йилида 11 нафар битирувчимиз айнан хорижий тиллар йўналиши бўйича Англия, Германия, Япония, Малайзия каби давлатларнинг нуфузли олий ўкув юртлари талабалари бўлишиди.

— Лицейимизда инглиз, немис, рус тилларни ўргатиш бўйича лингафон хоналари мавжуд, — дейди тиллар кафедраси мудири Алишер Раҳматов. — Ҳар ойда режа асосида «очиқ дарс»лар ташкил этиб борилаятти. Бундан ташқари, интернет тармолидан хориж тилларни ўрганиш бўйича энг сўнгги маълумотлар, янгиликлар ўрганилиб, бевосита ўкув жараёнинг фаол татбиқ этилмоқда.

Президентимизнинг «Чет тилларни ўрганиш тизимини янада тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори замон талабига мос тарзда, узоқни кўзлаб, ҳар томонлами чукур ўйлаб қабул қилинган қарор, — дейди Нурилдин Тошбоев. — Бу билан информатика, ахборотлаштириш, тиббиётни ривожлантириш, техника бўйича

фанларни ўрганиши ва ўзлаштириш учун ёам кенг имкониятига яратилади. Айниқса, спорт, авиация, бизнес, таълим соҳалари ривожи ёам халқаро мuloқot тилига айланган инглиз тили билан бевосита чоғлиқлариди.

Сұхбатдошимиздан ўқувчиларга амалий ва назарий билим, кўнкимларни самарали етказиб берисида замонавий метод ва услубларнинг ўрни ҳақида сўраймиз.

— Инглиз тили бўйича дунё миқёсида яратилган жуда катта манба мавжуд, — дейди тажрибали муаллим. — Машҳур муаллифларнинг энг сўнгти асарлари ва қўлланмалари билан бевосита интернет орқали танишиш бизга катта куляйлик беради. У ердан янги педагогики технологиялар бўйича даро беришининг турли методларни ўрганиб, дарсларга татбиқ этаман. «Кейс», «Дебат» методларидан кенг фойдаланаман. Албатта, биз эришган ютуқларимиз билан чекланиб қолмаймиз. Истагимиз, ана шу ютуқларимизни янада кўпайтириш ҳамда фарзандларимиз камоли, юртимиз тараққиёти учун хизмат қилишидир.

Ҳа, қачончи инсон ўз қасбинин чиндан севса, қилаётган ишидан чексиз мароқ ва завқ туди. Жамоада эса янгиликларга интилиш, ташаббускорлик, ижодий муҳим шаклланади. Бундай муҳитда қилинган меҳнат ва заҳматлар ёам кишига илҳом бағишлиайди. Зоро, заҳматлар ортидаги натижалар ундан-да завқли ва фахрлилар.

«ФАОЛЛАР МАКТАБИ» МАШГУЛОТЛАРИ

талаба-ёшларнинг интеллектуал
салоҳиятини янада юксалтиради

ҳаётга татбиқ этилмоқда. Алишер Навоий номидаги Самарқанд давлат университетининг бир гурӯҳ фаол йигит-қизлари учун анъанавий тарзда ҳар йили ташкил этиладиган “Фаоллар мактаби” таддibi шундай хайрли лойиҳалардан биридир.

Бундан бир неча йиллар муқаддам Самарқанд давлатуниверситетида “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати бошлангич ташкилоти фаолиятни янада жонлантириш, талабаларнинг жисмонан соглем, интеллектуал салоҳиятили йигит-қизлар бўйлаб камолга етишига кўмаклашиш максадида “Фаоллар мактаби” ташкил қилинган эди. Талабаларнинг қишики таътил кунларини мазмунли ўтказишга қаратилган ушбу мактаб тингловчеси сифатидагиуниверситетнинг саккиз мингга яқин талабалари орасидан етмиш нафари саралаб олинди.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Касаба ўюшмалари федерацияси, Таълим, фан ва маданият ходимлари касаба ўюшмаси марказий кенгаси, “Камолот” ЙИХ марказий кенгаси, Самарқанд вилояти хокимлиги ҳамда СамДУ ташаббуси билан ташкил этилган “Камолот” — келажак таянчи” шиори остидағи анъанавий “Фаоллар мактаби”нинг навбатдаги машгулотлари Тошкент шаҳрида ташкил этилди.

“Фаоллар мактаби” аъзолари дастлаб пойтахтимиздаги диккатга сазовор жойлар билан танишиши. Чунончи, Ўзбекистон тарихи, Ўзбекистон Куролли Кучлар-

муҳташам иштоотлар билан танишиш асносида Президентимиз ташшабуси билан барпо этилган, барча замонавий шароитларга эта “Бунёдкор” стадионида бўллиб, спорт соҳасида эришилаётган ютуқлар юзасидан ўзаро фикр алмашиди.

“Фаоллар мактаби”нинг бу галги тадбирида Олий Мажлис Сенати аъзолари, ёзувчи ва шоиэрлар ҳамда илғор ёшлар билан самимий мулокот ўтказди.

Хозирги кунда ёшлар онгина эгаллаб, улардан гаразли мақсадларда фойдаланадиган кучлар талайтина. Бу ҳолат кўпроқ интернет ва бошқа ахборот манбаларидан янада яққолроқ намоён бўлаялти. Бугунги кунимизнинг долзарб масалаларидан бири бўлган бу муаммо хусусида талаба-ёшлар Республика Миллий гоё ва мафкура илмий-амалий маркази раҳбари Муҳаммаджон Куроновнинг “Инсон капитали” мавзуидаги маърузасини тинглаб, фойдалари хулосалар чиқариши.

Ёшлар учун энг ёдда қоларли тадбиirlардан бири Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси фаолияти билан танишиш бўлди. Бунда “Фаоллар мактаби” аъзолари Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари кўмитаси томонидан ташкил этилган “Баркамол ёшлар — келажак таянчи” мавзуусидаги давра сұхбатида иштирок этиб, муҳим маълумотларга эга бўлди.

Ҳар бир ёш бирор маррани эгаётган учун, аввало, ўз олдига юқори мақсадларни қўяди. Ҳақиқий ҳаракатчан, ўзига талабчан, интильвучан йигит-қиз, албатта, кўзлашган ниятига эришида. Бу каби тадбиirlар эса ёшларнинг маънавий-маърифий, ҳуқуқий тафқурини янада юксалтириш, йигит-қизларда Ватан тақдиринга дахлорлик туйгусини кучайтириш, уларнинг жамиятида ислоҳотларда фаоллигини ошириш баробарида, мақсадларига эришишида кўмакдощ бўлиши муқаррар.

Олий Мажлис Сенати қонунчилик палатаси фаолияти билан танишиш келганини оид маънавий-маърифи, ҳуқуқий тафқурини янада юксалтириш, йигит-қизларда Ватан тақдиринга дахлорлик туйгусини кучайтириш, уларнинг жамиятида ислоҳотларда фаоллигини ошириш баробарида, мақсадларига эришишида кўмакдощ бўлиши муқаррар.

Субхон АББОСОВ,
Самарқанд давлат
университети проректори

ИНТЕРНЕТ – АХБОРОТ БОЗОРИ

ёшларимиз ундан ўз эҳтиёжларига мос билимларни ола билсин

Планшет ихтиросидан кўл операциясигача...

Хар куни эрталаб соат 7 дан 7:30 гacha сўнгги янгилолар билан танишиш мақсадида интернет маълумотларини кўздан кечирдамон. «Сичконча тугмасини босарканман, саҳифалар бирма-бир алмаш бошлиайди. «Хиндистонинг «Notion Ink» компанияси 10,1 дюймли янги «Adam II» планшетини сотовуга чиқарди. Курилманинг ўзига хослиги — чап ён томонидаги кўшимча ёрдамичи экран мавжудлигидир», «Nokia» компанияси «Android» операцион тизимида ишловчи смартфон устида иш олиб бормокда», «АҚШДА уч марта охизримонни башшорат қўлган руҳоний Гарольд Кемпинг 93 ёшида вафот этди», «Үнг кўн панжаси узилган хитойликнинг шу аъзоси, баҳтиси ходисадан бир ой ўтиб, яна ўз жойи — кўлга тикилди. Бу вакт ичда панжа яшовчаник хусусиятини тўпиқи бириккан холда оёқдаги arteriya қон томирларидан олди». Бу каби майшиш ҳәйтимиздан тортиб, жаҳон миқёсидаги ихтиомий-сиёсий хабарлар, сўнги или-фан юткуарию файриоддий воея-ҳодисаларни замонавий технологиялар шарофати туфайли уйнинг бир бурчагида ўтирганча нафакат ўқиб-ахборот оламан, балки кўриб-кузатаман, ҳатто ўз муносабатимни ҳам билдираман.

Бугун деялри ҳар бир хонадонда, ўқув даргоҳида, корхонда, кўча-кўйда шундай имконият мавжуд. Айниқса, интернет кафеларда глобал тармоқка уланган замонавий компьютер доимо мижоз ихтиёрида. Давр билан ҳамнаврас яшашга имкон берадиган бундай куляйликдан курсанд бўласан, киши. Бироқ танганинг иккинчи томони ҳам борки, бу ҳақда атрофлича ўйлаб кўриш керак. Гап ўша «ўргимча тўри-тасирида шаклланётган хатти-харакатларни, бўзсан тақдирларни да белгилаб берадиган «қадриятлар», интернет ўйнларидаги ҳар хил отишмаю қончўрликлардан завъ олиб вактни — келажаганин бой берадиган ўшлар, қабиҳ ниятларини амалга ошириш мақсадида ҳар лаҳзада «Кел, бизга кўшил, асл ҳаёт бу ёқда!» дега оҳранбародек ўзига чорлаётган «тузоқ»лар ҳақида кетмоқда.

Кармоққа айланган тармоқ

Испаниянинг Болаларни химоя килиш агентлиги («Child Protection Agency») тадқиқотлари шуни кўрсатдики, интернетдан доимий равишда фойдаланувчи болаларнинг 44 фоизи виртуал мулокот пайтида ҳеч бўлмаганде бир марта, 11 фоизи эса бир неча бор инфоформашон таъкиб остига олинган. Хавотирланарлиси, сўровда иштирок этган ўйларнинг 14,5 фоизи интернет орқали нотаниш одамлар билан учрашув белгилаган, 10 фоизи бундай учрашувларга ёлгиз борган, 7 фоизи бу ҳақда ҳеч кимга ҳеч нарса айтмаган.

АҚШДА ўтказилган тадқиқотда маълум бўлдики, 7-18 ёшдаги болаларнинг 80 фоизи ҳар куни электрон почтасига вирусли файл қабул килали. Кибермаконда сайр стадиган ҳар бешинчи бола тури тадхидларга бир марта бўлса-да учраган, ҳар тўртичини ёшига мос бўлмаган ахборотни олган.

ЮНИСЕФ томонидан ташкил этилган сўровлар эса интернетдан фойдаланадиган 90 фоиз болалар ахлоқсиз сурат ва видеоларга дуч келиши, 60 фоизи эса бу турдаги ахборотни мақсадида равишда излаганини кўрсатди. Ушбу фойдаланувчиларнинг катта қисмини вояжи етмаганлар таш-

кил этиши, айниқса, ачинарли деб ёзди «membrana.com» сайти. Бундан ташкири, глобал тармоқ орқали диний экстремизм, мутлақ эркинлик, фаҳам, гиёхвандлик, зўравонлик, тероризм, фашизм ва шовинизм каби бало-казоларни тарқатишга зўр берилётгани кишини ташвишга солади. Улар домига илингандар жамият ҳәтига лоқайд, факат ўз мафаатини ўйлаб яшайдиган, одоб-ахлоқ қондадарини, меҳр-мухабbat каби инсоний туйгуларни тан олмайдиган «зомби»га айланниб қолиши ҳеч гап эмас.

Болаликни ўғирлаётган «game club»лар

Болалигимни эсласам, вужудими ажаб бир илиқлик чулгайди. Шўхликларга, ўйин-кулгуларга, шинор орзуларга бой тиник хотирадарлар худди кино тасмаси каби кўз олдимдан бирма-бир ўта бошлиайди. Дарсларни тайёрлаб бўлгач, қош корай-гунча тенгдошларим билан чиллак ўйнаганим, далага бойчекчак тергани чиққаним, тушларимга кириб чиққан бувимнинг эртаплари, акам билан ўйларни килишда мусобакалашганим, синфодшлар билан ким кўп мақол ёки шеър айтишда беллашганимиз — бегубор болаликка мазмун бахш этибигина колмай, келажагимга пойдевор тиклагандек. Атрофга боқиб, жажжи болакларда ўзимнинг суратимни кўраман. Бироқ сийрат... Хозирги болаларнинг хотира равоқларидаги ўтётгани кунидан қандай из қиммоқда? Йиллар ўтгач, улар ортига бокиб ширин эсдаликлардан энтиқаб, кувонинг тўла оладими? Умуман, улар эртандиги куни учун бугун қанчалик кайғурмокда? Тилингда саволлар айланади-ю, бўзсан жавоблардан динга тортади.

Бир кузатиб кўринг-а! Кўнғироқ чалиниши биланок, ўқув-куролларини апил-тапил йигишиштирганча мактаб худудидан тезроқ чиқиб кетишига шошадиган болалар қаёқка ошиқади? Кўччилиги шу якин-атрофдаги «game club»ларга! Улар бўзсан аллақачон тушлик маҳали бўлганига қарашмасдан компьютер хотираисига сакланган ёки интернет орқали он-лайн ўйнларни ўйнашга шўнгидай. Булаҳзада «компьютер боласи» учун на ота-она чекловларининг, на вақтнинг, на пулнинг аҳамияти қолади. Куну тун электрон ўйнларни ўйнашу, «ур-ийкит» киноларни кўриш билан вақт ўтказадиган администратор эса жажжи мижозларнинг сони ошаётганидан мамнун жилмайди. У на болакай келажагига, на ҳалк тақдирига дахлдор сезади ўзини.

Глобал тармоқ соат сайн янгидан-янги, ранг-бараңг, жозибадор ўйнлар пайдо бўлмоқда. Айниқса, энши (инглизча, action — ҳаракат) жандидаги электрон ўйнлар жангари саҳналар, муштлашув ва отишмаларга бойлиги билан боланинг ўр руҳиятига тез ўйн топади. Ушбу жандидаги ўйнларда тез-тез таクロранадиган «fight» (жанг қўли), «survival» (яшаш учун кураш), «horror» (ваҳима, кўркув) каби сўзлар ва улар маъносига ҳамоҳанг конли саҳналар ёш қалба мөрхабат, раҳм-шафқат, гўзалликка ошуртаслик сунгари улуғвор туйгуларни ўлдиришига хизмат килади.

Он-лайн ўйнларни ўйнаб, кунлаб виртуал дунёда қолиб кетадиганлар психолог ва социологлар тилида «лудоманлар» деб атади. Бу сўз (лотин тилида ludus — ўйн) замидари ўйнларга муккасидан кетиш, уларга қарам бўлиш маъноси ётди. Айнан компьютер ўйнларига муккасидан кетишни «киберлудомания» деб аташ

мумкин. Инсон руҳий ҳолатига таъсизири жиҳатидан ичқиликбозлик ва гиёхвандликдан кам зарап етказмайдиган киберлудоманияни мутахассислар аллақаочон хавфли қасалниклар рўйхатига киришади. Бу хасталик хурж қўлганда инсон ўйинни эмас, ўйин инсонни бошқара бошлиайди. «Лудомания» оқибатида киши нафакат жисмоний ва руҳий зўрикади, балки ижтимоий, касбий, оиласий, ҳатто шахсий ҳәтидаги мажбуриятларга ҳам бефарқ бўлиб қолади.

— Компьютерларимизга боланинг ақлини ҷархайдиган, тури соҳадаги билимларини оширадиган, тағжару қилишга уйдайдиган интеллектуал ўйнлар ўрнатишни жуда хоҳлариди, — дейди «Lexus» интернет-кафеси администратори. — Аммо бизда ҳали болани ўзига чорлайдиган бундай стандарт дастурлар ийк. «Алжабр», «Узок саёҳат», «Сўз ўйини» каби электрон ўйнлар эса мактабларда ўқув дастурларига кирилтган бўлишига қарамай, ўкувчилар қизиқшини унчалик ўзига торта олмайди. Ёшларнинг турли ахлоқий бузукликни тарғиб этувчи сайтларга киришини олдини олиш мақсадида компьютерларга масхус тақиқлов дастурлари (энг машҳурлари киберпарттуръёки кидсонтрол)ни ҳам ўрнатганимиз. Бунда барча хабарлар автоматик тарзда фильтранди ёки бола ўзи кизиқиб ножӯй ахборотни олмоқчи бўлганида автоматик тақиқ ишга тушади. Айни пайтда, мазкур дастурлар ҳам тўлиқ ҳафисизларни таъминлашади. Ёшларнинг турли ахлоқий бузукликни тарғиб этувчи сайтларга киришини олдини олиш мақсадида компьютерларда милий ўзликин мухофаза қилиш килишмаларини таркиб топтиришга алоҳида ётибор қаратилмоқда. Давлат ва нодавлат ташкилотлари томонидан ўғил-қизларга тармоқдан фойдаланиш қондадар, вебмакондаги хавф ва фирибагларларга қарши үзасулини тушунирилади.

Мамлакатимизда согласом ахборот мухитини шакллантириш, глобал тармоқда ҳар томонлами фойдала, миллий руҳдаги сайларни кўпайтириш, ўшларда мафкуравий иммунитети ва ахборот майдонида кечадиган жангларда миллий ўзликин мухофаза қилиш кўнғикмаларини таркиб топтиришга алоҳида ётибор қаратилмоқда. Давлат ва нодавлат ташкилотлари томонидан интернетда миллий веб-сайтларни яратишга қаратилган кўрик-тандовларнинг ўтказилаётгани, ёш веб-ихтирочиларнинг моддий ва маънавий жиҳатдан кўллаб-куватлаётгани, согласом ахборот мухитини шакллантиришга йўналтирилган турли тадбирлар ахмиятига молик.

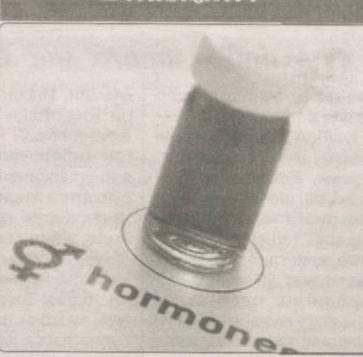
Шу билан бирга, интернет кафелар фаoliyati тартибида солиниб, жамиятимиз манфаатларига мослиги таъминланадиган. «Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва хукуқбазларларининг профилактикаси тўғрисида»ги қонун ота-оналарнинг фарзандлари бўш вақтина назорат қилишдаги масъулитини кучайтиришига хизмат килимади. Ушбу конунда болаларнинг тунги вактда ресторон, кафе, бар, клуб, дискотека, кинотеатр, компьютер зали, интернет хоналари ўхуд бошқа кўнглиочар жойларда назоратсизлик ҳозир бўлишига йўл кўйганлиги учун нафакат ота-она ёки уларнинг ўрнини босучи шахс, балки ўша маскан раҳбарига ҳам маъмурий жавобгарлик белгиланган.

Ахборот шиддати кун сайн ортиб бораётган замонда ҳар лаҳза огоҳ ва хушёй яшашмиз, фарзандларимизда янгилликка нисбатан онгли муносабатни шакллантиришимиз, калларида маънавий бўшилик юзага келишига йўл кўймаслигимиз зарур. Ҳалк шоири Эркин Воҳидов инсон қалби ҳақида ёзаркан, «У бир сайёрадир, Ердек шафактун. У бир оламдир, бilmас ниҳоя. Уни меҳваридан чиқармок, учун Атом жангни эмас, бир сўз киоя», дега биргина сўзининг, ахборотнинг моҳиятнан бир бутун оламга тенг қалбни вайрон этишига кодир куч эканлигига ишора қиласди. Зотан, кўхна қадриятлар, миллийлик, ўзлик, маданияти маънавиятга путур етказиш инсон қалби ва онгини эгаллашдан бошланади.

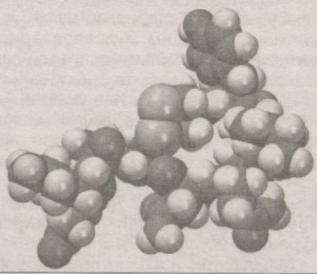
Дилшод КАРИМОВ,
“Ma'rifat” мухабiri

Одамнинг кун давомида хуш ёки тушкун кайфиятда юриши сабаби нимада? Айримлар бундай ўзгаришлар ташки омилларга боғлиқ, деб билишади. Лекин организмда кечайтган гормонал ўзгаришлар инсон руҳиятига кўпроқ таъсир кўрсатади. Олимларнинг таъкидлашича, инсон организмидаги гормонлар микдорининг ошиб ёки камайиб кетиши нафакат руҳият, балки саломатлики ҳам издан чиқади. Айниқса, ўсмёр ёшда айрим гормонларнинг етишмаслиги таълим олиш, жисмоний фаолликка ҳам салбий таъсир қиласди. Шунингдек, бу ҳолат хотиранинг пасайиши, дарсларни яхши ўзлаштиромаслик каби оқибатларга ҳам олиб келиши мумкин. Бундай вазиятда бола организмидаги гормонлар ишлаб чиқарилишини меъёрида ушлаб туриш муаммонинг энг мақбул ечими эканлиги тиббиётда ўз исботини топган.

Bilasizmi?

ЯХШИ КАЙФИЯТ МАНБАИ

Тажрибали психологлар педагогларга дарсда уйқусираб ўтирган ёки хаёлини бир жойга жамлай олмайдиган ўкувчига танбех беришдан один бунинг сабабини аниқланиш маслаҳат бершида. Боиси, боладаги ланжлик организмада рўй берәйтган табиий жараёнга боғлиқ бўлиб, бунга ўз вактида чора кўриш мухим ҳисобланади. Янни, ўқитувчи ўғил-қизлардаги париншонхуториклини сезган заҳоти, энг аввало, бу ҳадда унинг ота-онасига хабар бериши лозим. Организмдаги гормонлар фаолиятининг бузилиши боланинг фикрлаш қобилиятига ҳам салбий таъсир кўрсата бошлади. Мазкур ҳолатни ўз вақтида бартараф этиш эса, бала саломатлигини тиклаш билан бирга, унинг дарсда фаол бўлишига, хотираси мустаҳкамланишига замин яратади.

Илмий манбаларда келтирилишича, гормонлар биологияни ююри маддалар хисобланаб, ююн тилидан таржима қилинганда "кўзгатаман" деган маънони билдиради. Уларнинг микдори камайиши организмда бир қатор ўзгаришларни келтириб чиқарди. Миянинг айрим қисмлари ва ички секреция безларида ишлаб чиқарилган гормонлар доимий суръатда кон, лимфа ёки тўқума суюклигига ажралиб, бутун аъзоларга тарқалади ва тўқималар фаоллигини бошқаради. Айрим гормонлар эса, муйян бир аъзоганига таъсир кўрсатади. Инсон организми нормал ҳолатда ишлаши учун гормонлар эҳтиёжга яраса бўлиши керак. Акс холда, улар асад тизимига таъсир килиб, инсон руҳий ҳолати салбий томонга ўзгаришига сабаб бўлади.

Биологик фаол маддалар хисобланган гормонларнинг ўздан ортиқ тури мавжуд. Улардан бири **серотонин** — яхши кайфият гормони бўлиб, ҳаракатланиш фаоллигини оширади, мия фаолиятини яхшилаб, инсоннинг хуш кайфиятда юришига ёрдам беради. Шу боис уни кўпинча "баҳт гормони" дейдишади. Серотониннинг етишмаслиги эса, ўз навбатида, кайфиятнинг тушиб

Организмда етарли даражада гормонларнинг мавжудлигини таъминлаш учун таомномага сут, балиқ ҳамда мева-сабзавот маҳсулотларини кўпроқ киритиш зарур

ларнинг фаол ҳаракатини биринчилардан бўлиб ўрганиб чиқишига муввафака бўлди. Гормонларнинг киёвий тузилишини тадқик этиши мақсадида ўтказилган тажрибалар ҳайвонлар устидаги олиб борилди. Лабораторияларда синтез йўли билан олинган гормонлар мадда алмашинуву, юрак, ошқозон-ичак, нафас йўллари фаолиятида мухим аҳамият касб этиши аниқланди. Кейинчалик францизиялик К.Бернар ҳамда Ш.Броун-Секар ўз тадқиқотларида инсон организмидаги гормон етишмаслиги ёки ошиб кетиши ички секреция безлари фаолиятининг бузилишига олиб келишини илмий жиҳатдан исботнаган.

1905 йилга келиб гормон атамаси илмий доираларда кенг кўлланила бошланди. Инглиз физиологи У.Бейлисс ва Э.Старлинг биринчилардан бўлиб инсоннинг аклий яхши мусиқа эшигидан ортиқ ширина ёки ширин хотирапалар ёдга олингандага организмда ушбу гормон ишлаб чиқарилиши таъминланади.

Соматотропин — бўй ўтишига гормони бўлиб, ёш организмда у кам ишлаб чиқарилса, бўй ўсмаслик кузатилади. Бундай ҳолат панкреатик дейилади. Аксинча, соматотропин гормони кўп ишлаб чиқарилса, гигантизм ҳолатини келтириб чиқарди. Бундай ҳолатни яхшилаб, унинг меъёрида уриб туришига имкон яратади. Яхши мусиқа эшигидан ортиқ ширина ёки ширин хотирапалар ёдга олингандага организмда ушбу гормон ишлаб чиқарилиши таъминланади.

Соматотропин — бўй ўтишига гормони бўлиб, ёш организмда у кам ишлаб чиқарилса, бўй ўсмаслик кузатилади. Бундай ҳолатни яхшилаб, унинг меъёрида уриб туришига имкон яратади. Вояга етган ўсмёр организмда ушбу гормон кўп микдорда ажралиб чиқса, бавзи аъзоларнинг меъёридан ортиқ ўсиши натижасида аромегалия касаллиги кузатилади. Бунда кўл ва оёқ панхалари, юз сукларни кattalaшиб, энгиз ўса бошлади. Бурун, лаблар, тил, кулоклар йўғонлашиши ҳам кузатилади. Соматотропинни ўзига хос ҳимоя воситаси саналади. Бирок мазкур ҳолатнинг 15 дақиқа ва ундан ортиқ вақт мобайнида давом этиши ёки тез-тез тақрорланиши хатарли. Хусусан, конда заарари холестерин микдорининг ошиши, инфаркт ва инсульт каби хасталикларга сабаб бўлади. Кўп йиллик излашишлардан сўнг олимлар стрессдан тез ва табиий ҳолос бўлиш усулларини амалиётга жорий этишиди. Янни, бу касалликнинг олдини олиш учун беморларга мунтазам спорт билан шугулланishi, кўпроқ очиқ ҳавода сайр қилиш, ёқимли мусиқа эшигига тавсия этилади. Шу билан бирга, согласом турмуш тарзига риоя қилиш ҳам руҳий тушкунликнинг олдини олиб, инсоннинг доимо яхши кайфиятда юришига катта хисса кўшади.

Мелатонин — уйқу гормони. У организмда қоронги тушиши билан табиий равишда ишлаб чиқарила бошланади. Айнан ушбу гормон уйқунинг тинча ва давомийлигини таъминлайди. Қарышнинг олдини олиб, стресс ва асад бузилишига

кетиши, аксарият ҳолларда эса депрессияни юзага келтиради. Бу эса кўпинча оғир мигрен (бош оғриги) хасталигига сабаб бўлади. Серотонин етишмаганда дори-дармон ва табиий муолажа билан уни меъёрига келтириш мумкин. Олхўри, анжир, банан, соя, сут, томатда ушбу гормон кўп микдорда бўлади. Ширинликлар ҳам серотониннинг кўпайшига ёрдам беради. Лекин меъёридан ортиқ ширина ёки ширин хотирапаларни вазни ортиқ кетишига олиб келишини уннутмаслик лозим.

Дофамин — хурсандчилик гормони. Ушбу гормон юрак қон-томирлари фаолиятини яхшилаб, унинг меъёрида уриб туришига имкон яратади. Яхши мусиқа эшигидан ортиқ ширина ёки ширин хотирапаларни ёдга олингандага организмда кортизол миқдорининг кўпайшиб кетиши доимий ташвишланиш ва депрессияга олиб келиши мумкин. Руҳий тушкунлик инсон организмидаги кортизол ишлаб чиқарилишини тезлаштиради. Шу ўринда таъкидлаб ўтиш жойизки, киши кўркув, тушкунлик, хавотир, ҳаяжон каби ҳолатларга туши қолганда стресс гормонининг ишлаб чиқарилиши организмнинг ўзига хос ҳимоя воситаси саналади. Бирок мазкур ҳолатнинг 15 дақиқа ва ундан ортиқ вақт мобайнида давом этиши ёки тез-тез тақрорланиши хатарли. Хусусан, конда заарари холестерин микдорининг ошиши, инфаркт ва инсульт каби хасталикларга сабаб бўлади. Кўп йиллик излашишлардан сўнг олимлар стрессдан тез ва табиий ҳолос бўлиш усулларини амалиётга жорий этишиди.

Янни, бу касалликнинг олдини олиш учун беморларга мунтазам спорт билан шугулланishi, кўпроқ очиқ ҳавода сайр қилиш, ёқимли мусиқа эшигига тавсия этилади. Шу билан бирга, согласом турмуш тарзига риоя қилиш ҳам руҳий тушкунликнинг олдини олиб, инсоннинг доимо яхши кайфиятда юришига катта хисса кўшади.

Тиббиётда гипофизнинг оралик қисмидан синтезланаидиган меланотропин гормони ҳам кенг ўрганилган. Бу гормонлар тери рангини бошқаришда иштирик этади. Аёллар қонида ҳомиладорлик пайти меланофор гормони кўпайшиб, терининг айрим қисмларида пигментация кучайиб кетади ва натижада катта дөглар пайдо бўлади.

Мутахассислар томонидан тавсия этилаётган гормонал терапия юқоридаги хасталикларга қарши муввафқиятили кураша олади. Афсуски, гипертония, қанди диабет, юрак, бўйрак ва жигар хасталикларида бундай даволаш усули тавсия этилаётди. Бунда пархез энг яхши даво ҳисобланади. Беморлар овқатланиши рационига катъий амал қилиб, ёғли таомларни кам истемол килишила-ри лозим. Шунингдек, оқисилларга бой таркибида D₃ витамины мавжуд кальций ва поливитаминын пре-аратлар ҳам ушбу хасталикни даволашда кенг кўлланилади.

Хуроса қилиб айтганда, согласом турмуш тарзи ва кун тартиби, оватланиши рационига риоя қилиш юқоридаги хасталикларни олдини олишда асосий омил бўлиб хизмат қиласди. Кофеин, алкоголь ва тамаки маҳсулотларини истемол қиласли ҳам гормонларнинг меъёрида ишлаб чиқарилишида мухим аҳамиятта эга. Шу боис таомномага сут ҳамда балиқ, мева-сабзавот маҳсулотларини кўпроқ киритиш зарур. Айрим манбаларда келтирилишича, гиёллардан тайёрланган дамламалар уйқусизликни бартараф этиб, кайфиятни кўтаришига ёрдам беради. Бундан ташкири, зарарли одатлардан воз кечиш ҳам фаоллик ва ҳаракатчаликни узоқ вақт ошириб, гормонларнинг табиий ҳолда меъёрида ушлаб турилишини таъминлайди.

Гулоз ОРИФЖНОВА тайёрлади.

2014-yil 1-fevral, № 10 (8659)

КУРИШ ҚОБИЛИЯТИ МИЯГА БОҒЛИҚ

Массачусетс технология институти ходими Эми Калия бошлигидаги АҚШ ва хиндистонлик олимлар томонидан болалардаги кўриш қобилиятини яхшилаш ҳамда бутунлай тиклаша бўйича ўтказишидан даги жарроҳлик амалиётлари борасида олиб борилган тадқиқот натижалари «PNAS» журналида эълон қилинди.

Одатда, болаларнинг мисси кўз орқали қабул килинган маълумотларни түғилганидан бошлаб бир йил ичидаги идора этишини ўрганиб боради. Вақт ўтиши билан эса ўрганиш жараёни кўникмага айланниб, жараён ўз-ўзидан йўқолиб боради. Шунинг учун тұмға кўзи ожиз кишилар кейинчалик жисмоний жиҳатдан кўриш қобилиятига эга бўлсалар ҳам кўплад муммалорга дуч келишиади. Айрим шифокорлар етти ёшдан ошган болалар кўзидаги катарактани жарроҳлик йўли билан олиб ташланаш фойдасиз леб ҳисоблашар эди.

Мазкур тадқиқотни олиб бориш учун «Паракаш» лойиҳаси бўйича икки томонлама катаракта ташхиси кўйилиб, жарроҳлик амалиётни ўтказилган 1 ёшдан 17 ёшга бўлган болалар ва ўсмирлар танлаб олинди. Жарроҳлик амалиётидан аввал ва ярим йилдан сўнг болаларда курларн тасвирлар билан боғлиқ тест синовлари ўтказиб кўрилди. 11 иштирокчининг 5 нафарида кўриш қобилиятининг яхшиланганин маълум бўлди. Икки нафарида эса (11 ва 15 ёшли) кўриш қобилиятини 30 foiz ошгани кузатиди. Ушбу тажриба бош мия инсон қайси ёшда бўлмасин, кўриш қобилиятини тиклаша салоҳиятига эга эканини кўрсатди.

УНИВЕРСАЛ РАНГЛИ ЗД-ПРИНТЕР

Жаҳон бозорларида ЗД принтерлари тобора олмалашмоқда. Унинг ёрдамида машина эҳтиёт қисмлари, таом, уй ва бошқа мосламаларни ҳам босмадан чиқариш мумкин. «Stratasys» компанияси бунонай курсламаларга катта эҳтиёж сезилаётганини ҳисобга олиб, маҳсус универсал ранги принтерни ишлаб чиқарди.

Ишлаб чиқарувчиларнинг таъкидлашича, «Objekt 500 Connex 3» янги принтер ҳақиқатан ҳам универсал ва мукаммал мослама бўлиб, режалаштирилган тайёр маҳсулотини уч хил хомаше хусусиятини умумлаштирган ҳолда бир вақтнинг ўзида ишлаб чиқариш имкониятига эга.

Бундан ташкари, принтер бир нечта рангли қисмлардан ташкил топган буюмни тез ва сифати босмадан чиқариб, вақтни ҳам тежайди. Яъни фойдаланувчини ортиқча бўяш ва йиғиши заруриятидан холос этади. Таъкидланишича, бирор булюмни ясашда принтердаги 8ta чоп этивчи мослама қалинлиги 16 микрометр бўлган қатламларни бир вақтнинг ўзида устма-уст таҳлаб, унинг умумий шаклини ҳосил қилиди.

ОИЛАВИЙ НИЗОЛАР ИММУНИТЕТНИИ КУЧСИЗЛАНТИРАДИ

Огайо университети олимлари эр ва хотин ўртасидаги оилави мажаролар нафақат кайфият бузилиши, балки иммунитетни ҳам жиёдий салбий таъсир этишини исботлашди.

Тадқиқотлар арзимас дилхизалик ҳам организмнинг касалликларга қарши курашиш хусусиятининг аста-секинлик билан йўқолиб боришига сабаб бўли-

шини кўрсатмоқда. Бундай хулоса-га келишдан аввал, олимлар ўн йилдан зиёд бирга ҳаёт кечириб келаетган 100 нафар кўнгилли орасида маҳсус сўровнома ўтказишиди. Матъум вақт оралигида эса эр ва хотиннинг руҳий ҳолати тибий кўрикдан ўтказиб турилди. Натижалар шуни кўрсағдики, нотинч оила аъзолари қонида турли жанжаллар оқибатидан стресс гормони миқдори ошириб кетар экан. Мазлумки,

мазкур гормон ривожланиши билан боғлиқ реакцияларни тўхтатиб кўйиб, юқумли касалликларга чалиниш эҳтимолини юзага келтиради. Бундан ташкари, кортизол углевод алмашувини тезлаштириб, арте-риал босим ва қондаги холестерин миқдорини ошириб юбориши мумкин.

Сўнгти хулосалар доимий тарзда бўлиб турдиган асабабузарликлар, тортишувлар турли вирус ва бактерияларни қарши курашувчи ҳамда иммунитети фаолиятини назорат қилиб турувчи Т-лимфоциттинг камайиб кетишига сабаб бўлишини тасдиқлайди. Илгари олиб борилган илмий тадқиқотларда ҳам стресс турли ўсламарни юзага келтириши, қон босимининг кўтарилиши, инфаркт ва аллергияга сабаб бўлиши исботланган эди.

ҶОФОЗГА СУВ БИЛАН ЁЗИШ МУМКИН

Хитойлик кимёгарлар атроф-муҳит муҳофазаси ўйлида мисли кўримаган қашфиёт қилишида. Олимлар гурухи оддий сув ёрдамида ёзиш ва босмадан чиқариши имконини берувчи ноёб қозогни яратишиди. Тажрибага кўра, қозог махсус таркиби сув билан тўйинтирилади.

Эндилика бирор нимани ёзиш ёки босмадан чиқариши учун оддий сувнинг ўзи етарили. Мазкур ноёб қозогзга ишлов беришида сувда тез эрувчан маҳсус органик модда — спиропиранлардан фойдаланишиди. Қизиги шундаки, ноёб қозогза ёргуллик ёки суюқлик тушанди, унинг шаффоғ ранги йўқолиб, қора тусга кирад экан.

Ихтирочиларнинг тадқиқотлари кутилганидек муваффакиятини ўтди. Янги технология туфайли қозогза матнларни чоп этиши ҳаражатлари 17 баробар қисқасига эришиш мумкин.

ЭРТА ТҮҒИЛГАН ГЎДАК АСТМАГА ЧАЛИНИШИ МУМКИН

Голландия, АҚШ ва Буюк Британия олимлари томонидан тизилган эксперталар гурухи бир ярим миллион нафардан зиёд янги туғиленган ҷақалоқлар устидан ўтиздан ортиқ қузатув тажрибалари ўтказиб, кутилмаган хулосаларга келишиди.

Бир пайтда дунёга келган ҷақалоқлар бўйича олиб борилган тажрибаларда муддатидан аввал туғиленган гўдакларнинг десярли 50 фоизида бугунги кунда кенг таркалган ҳавфли касалликлардан бири — нафас олиш тизими хасталиги, жумладан, астмага мояниллик кучли экани аниқланди.

Олимларнинг таъкидлашича, ёш оналар ҳомилодорлик даврида ўта эҳтиёткор ва ҳуշёр бўлиш билан бирга, шифокорлар томонидан тибий текширувлар асосида берилган тавсия ва маслаҳатларга қатъий риоя этишилари, бу пайтда ундан кейин ҳам соёлом турмуш тарзига амал қилишлари зарур.

ЎзДЖТУ талабалари Одина КУЛМУРОДОВА, Шоҳруҳ САИДОВ, Содик АБДУЛЛАЕВ тайёрлари.

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари универсиети қошидаги

Чет тиллар бўйича инновацион методларни ривожлантириш Республика илмий-амалий маркази

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабрдаги «Чет тилларни ўрганиш тизими»ни янада токомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-1971-сонли 2013 йил 23 майдаги «Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари универсиетининг фолиятини токомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-1971-сонли қарорлари асосида ўзбекистон давлат жаҳон тиллари универсиети қошида ташкил этилган Чет тиллар бўйича инновацион методларни ривожлантириш

Республика илмий-амалий марказига куйидаги вақант ўринлагра танлов эълон қиласиди:

- директор ўринбосари;
- Марказ бўйим бошликлари;
- молия-иктиносидо ходимлари.

Республика илмий-амалий маркази бўлимлари ҳамда номзодларга кўйиладиган талаблар ҳақиқадаги батафсил мальумот универсиетининг Интернет манзили www.uzswlu.uz (<http://www.uzswlu.uz/>)

index.php/uk/ob-yayleniya-uz) даги «E'LONLAR» саҳифасида берилган.

Хужжатлар қўйидаги манзилда қабул қилинади: Тошкент шаҳри, Кичик ҳалқа йўли, Г-9А мавзеси, 21-йч (мўлжал - Фарҳод бозори).

Мурожаат учун тел: 275-55-44, 230-50-67; **Факс:** 275-77-95.

Электрон манзил: hhi@edu.uz, mmuzdjt@mail.ru

АҚШ жанубидаги бешта штатда қор бўрони сабаб фавкулодда ҳолат эълон қилинган, қаттиқ сувукдан ҳалқ бўлгандарсони 13 нафарга етсан, Алабама штатида эса беш мингга яқин ўқувчи-тадабба ўйга қайтиши имкони ўйқилиши туфайли ўқув биноларида тунни ўтказишмокда, бутун мамлакат бўйлаб б мингдан зиёд авиаерслар кечиширилган.

Боливияда рўй берган кучли ёғингарчилик оқибатида 44 киши ҳаётдан кўз юмган, 4 нафар инсоннинг бедарак ўйқолгани, таънинг 9 ёздан ҳаётдан кўз юмган, ҳодиса сабаблари эса ҳозирча аниқлангани ўйк.

АҚШнинг Кентукки штатида Мюленберг округида тураржой биносида рўй берган ёғингарчилик ва шамол натижасида 13 мингдан зиёд хонадан электр таъминотисиз қолган, Сомерс графлигидаги 11,5 мингектардан зиёд ҳудудни сув боссан, тавшии оғат оқибатарини бартараф этиши ишларига ҳарбийлар ҳам жалб этилган.

АҚШнинг Гавайи штатидаги мактабларнинг бирорда ўткир тегли пичоқ билан ҳуқуқни муҳофаза қилиш органи ҳодимига ташланган 17 ёши ўсмир оғоҳлантириши мақсадида отилган ўқдан енгиз жароҳатланган, айни пайтда ҳодиса сабаблари ўрганилмоқда.

АҚШнинг Питтсбург шахрида «McDonald's» компанияси хизматчилари томонидан ноконуний равишда гиёҳвандлик моддалари савдоси билан шугуллангани аниқланаб, 26 ёши Шанай Dennis қўлга олинди.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги Республика таълим маркази жамоаси меҳнат фахрийи, ўзбекистонда хизмат кўрсатган ҳалқ таълими ходими, педагогика фанлари номзоди М.Абдураимовага турмуш ўтроби

Махмуджон АБДУРАИМОВнинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

ЖҮНАТИЛАМАГАН МАКТУБ

Бу оламда уч чин сўз бор:
Софинч, ҳижрон, кейин армон...

Шодмонкул САЛОМ

Адабиёт ажиг хилқат. Гоҳ күйга ўхшайди, гоҳ оловга. Гоҳ ором оласан, гоҳ ёнасан. Унга кирган ҳар бир йўлчанинг ўз осмони бор, ўз эътиқоди бор. Ўз ибодати, ўз йўли бор. Адабиётта ҳеч ким шунчаки кириб қолмайди...

Бизга саккизинчи синфада ўзи қалбидан, қалби эса ўзидан дилбар, ўшина ўқитувчи Бобоева Наргиза дарс бера бошлади. Адабиёт дарси умуман бошқа оламга айланди. Ҳаёт ҳақида, одамлар, борлик, тўйғулар ҳақида илк жийдик тасаввурларни түя бошладик. Дарсни ўқувчиларга каттискил дўст бўлиб ўтарди. Топширикларни тўлиқ бажарган кунларимиз шеър ўшитардик. Ўқиб берган ҳар бир шеъри кўнглимизга сингарди. Яхши кўрган адабиётлари, шоирлари бизнинг ҳам суюкли иходкорларимизга айланди. Абдулла Қодирий, Тоғай Мурод, Шукур Холмираев, Чингиз Айтматов, Сайд Аҳмад, Ўткир Ҳошимов асарларида гаҳрамонларнинг туйгулари, кечимишлари бизнинг ҳам юракларимизда рўй берди. Ўқиган асаримизда қаҳрамон — гўзal қиз тимсоли Бобоева Наргиза тимсолида гавдаландиган бўлди. Ўқувчилар ўқитувчиларга «исм» кўйиб олган эдик. Наргиза опа Ҳамишабаҳор эди. Ўқувчилар ҳаммаси бирдек яхши кўргани боис, кўрганда кўнгли бирдек яшнагани боис. Ким бўлишимиз ҳақида ёзиш топширилганда дэярли барча идеалидаги инсон «она тили, адабиёт ўқитувчи» эканлигини ёзиб келди. Байрамларда кучоги гулларга тўлиб кетарди. Мен кўпроқ ёнида бўлиш, энг яхши ўқувчи бўлиш учун ҳар куни шеър ёзиб борар-

дим. Кейин соғинчлар бошланди. Мактабга борсам, онамни соғинаман, уйга келсан, Бобоевани соғинаман...

Софинчларим изҳори мана бу мактуб:

«Денов томонларга кўп йўлум тушди. Сизни кўриб қайтишининг имкони бор эди. Ўзим бормасдим. Сизни соғиниб юриш ширин туоларди. Фарзандларнинг дунёга келганда дўстларим суюни сўрасарди. Сизнинг кувончиниг менинг ҳам кувонинг бўлгани учун. Канча мажбурласангиз ҳам, ҳеч қачон сизнинг ёнигизда шеър ўқимаганин. Ҳатнингизга сизга муносиб бўлгач, жавоб ёзмоқчи эдим.

Танамнинг оғриқлари кўпайиб, жоним билан андармон бўлиб қолдим... Бир куни тушимга кирдингиз. Дарс ўтадиган хонағиздан бир-икки киши чиқибмиз. Сиз ҳам эргашиб чиқибмиз, эшик ёнида оғриниб, нималардир сўз айтиб, қайтиб эшикни ичкаридан ёпдингиз. Мен мактаб стадионига чиқдим. Синфдошларим футбол, волейбол ўйнашапти. Кўзларига қарайман: ёниб, яшнаб турбиди. «Нега менинг кўзларим атрофига бунча эрта ажинлар тушди?» деб, кўнглимдан ўтказман. Уйга қараб юргу бошлайман. Сўнг учб-учиб бораман. Дарсхонамага кирсам, тўрда фалвир тагида учта жўжа «чий-чий»лаб турбиди. Катта мушук кичкина мушукнинг бўйиндан гажияти. Мушукнинг иккисини ҳам деразадан ташқарига отиб юбораман. Жўжалар тинмасдан чийиллайди. Уларга қараб-қараб ётаман. Бошимда нотаниш телефон экрани ёниб ўчади. Рақамини кўришга ул-

гурмай қолавераман. Тонгда сизни кўрганимдан хурсанд бўйлиб турдим. Икки кун ўтиб ўшитсан, ўша тушим куни кетибсиз...

Кунлар ўтавераркан, лахзалар ҳаётдан ўз упушкини олавераркан. Сизни бир марта бориб кўрмаганим учун юрагимдан қарздорман.

Ўзим билмаган ҳолда тўсатдан телефондан рақам кирида боштайман. Кўнглим излаган сұхбатдошни топломайман. Кеч қолганини билса-да, поезд бекатида юргури юргам одамга ўхшайман. Каердан ҳаловат топишни билмайман. Энди адабиётда бир умр сизни қидирсан керак. Дунё одамзор, мен учун саноқли одам қолгандек. Бугун Тошкентдами, Термиздами, Деновдами – доимо гавжум мансилларда, рўпарамдаги узоқ, яқин чехраларга ҳодириб қарайман. Ҳозир шулалинг бири Сиз бўлиб чиқадигандек туолаверади. Аммо... Бу соғинчлар сўнгизиз азоб. «Бу дунёда ҳеч нарсага чегара кўйиб бўлмайди», дердингиз. Менга ҳам шундай кўриниарди. Энг катта, оғрики, аччиқ чегарани туртроб қўярхан. Сиз томон кўринмайди, кўринмайди деб ўтирилиб ҳам бўлмайди.

Ичимда кимдир юзини яшириб мендан азраглан. Саратон хасталиги нима эканлигини англамас эканман. Учта полапонингизни ўиласам, руҳимда ҳар куни саратон рўй беради. Кимдир мени доим мусва да саклайди. Шу қад вознатдаманки, ғ шоддигим кўл уш. Юради. Китобимни қ олиб, уни энг биринчи кўришга лойиқ одамни тоғлидадим. Барчаси «йўлдаги мактублар» бўлиб қолиб кетди. Дунёнинг аъмоли шу: кимдир кечикали, кимдир шошилди. Лаҳзалар гоҳ чопиб ўтади, гоҳ тўхтаб колади. Дунёни бир кам дейшиди, қанийди, бир кам бўлганда.

Катталардаги инсонийлик туйгулари ҳам кўп нарсаларда панд беради чоғи. Агар ўшандо отахон болаларга насиҳат бераб, уялтирганда эди, улар ҳам хотоларини ўз вақтида тушунгилолариди!

Жой бўшатши ёки бўшатмаслик бу – ҳар кимнинг ўзининг иши. Аслида, одий, майда кўринган ушбу камчиликлар бора-бора иллатга айланни мумкин. Биз ёшлар ўтиришага, рўпарамизда ота-онализм тенги(улардан ҳам катта) инсонлар тик турса...

Эрталаб ишга шошилиб бекат томон одимладим. Бугун метрода ҳар доимигдан кўра йўловчилар сийракроқ. Одамларнинг барчаси ниманингdir ташвишида кўчага чиқсан, хаёллар оғушида чайқалиб кетарди. Мен ҳам секин бўш жойга ўтиридим. Бир-икки бекатдан сўнг сочлари оппоқ, юзидан самимийлик уфуриб турган, аммо ёшларга хос куч-ғайрат ва шихоатга тўла бир отахон чиқди. Ёнимда ўтирган йигит дарҳол ўрнидан турив жой бўшатди-да: «Отахон, марҳамат ўтиринг», деди. У киши эса кўлини очиб, узоқ дуо қилди...

ИЛТИМОС, ЎТИРИНГ!

Гоҳида буғунги кун ёшларининг маънавий даражаси паст, жамоат транспортларида ёши катта йўловчилар чиқса, худдики кўрмагандай ўтиришади, деган норози гапларни ўшитамиз. Бироқ ҳурмат килиб ҳой берсанг-у, ўтирган кишиларга нима дейши мумкин?

Ўзбек миллиатига хос анъаналар борки, улар ҳар бир оиласда бир хил шаклланади. Катталарни кўрганда салом бериш, ҳурмат кўрсатиш ва хоказо. Лекин ёшлар тарбиясида бевосита иштирок этадиган атрофдагилар ҳам бъази бир камчиликларнинг юз беришига сабаб бўлаёт, назаримда. Ҳар куни ўйга кетиш маҳалим метрода бўш ўрин бўлса-да тик туриб, йўловчиларни кузатда бошладим.

Яқинда икки йигит(коллеж ўқувчили) ўтириб олган, бир-бирига

Уйқудан олдин «Бугун тушимга киринг», десам, албатта, киравсан; ўнимиздасиз: ҳар доимги табассумли чехра, ҳаммамиз яхши кўрамиз... Аммо ўйғонганимда кўнглим кенгликларини туманзор коплайди. Баҳор туманзоримиз, кузи туманзорми? Туманзорда кимдир кулиб ўрибдими, йиглаб... Сиз бу оламда бормисиз... ва согинч.

Бахт ҳақида ўласам, тасаввуримга Сиз келар эдингиз. Ҳудо мени кечирсан, агар иложи бўлганда, умримни жон деб Сизга берган бўлардим. Жуҷукларнингиз сизга муносиб, комил фарзандлар бўлиб улғишишинг. Умрлари узоқ бўлсин.

**Бўй чўзади тоғда ўғсан дўлана,
Ёмғирларга кўмилади дил яна.
Ер гуллади баҳор билан тўлғана,
Турналарнинг кўшиклари бошқача.**

**Азим ишқнинг дунёсида тириклар,
Савдо айтинг, елкамдаги не юклар?
Шамол билан аллаларга кўнмайди,
Юрагимда гуллаётган ўриклар.**

**Шу эдими дард тилашнинг даъвоси,
Ойдан келди соғинчларнинг овози.
Жимлик бордай туманларга симаган,
Бунча оғир бу кўкламнинг ҳавоси.**

**Юрагида ойлари бор қизингиз,
Юрагида ойлари бор ўғлингиз...
Суягимга етиб кетди куйишлар,
Бунчалар ҳам олис бўлди йўлингиз...**

**Кўйгандара кулларида изим бор,
«Юқим оғир, опа», десам, кимим бор?!
Ишқдай сўнгиз осмонларни кучоқлаб
Бир тепада ухляяпти чин баҳор.**

**Фариштанинг кулгусидай сұхбатлар,
Юрагимда қолиб кетди кўп хатлар.
Ҳар лаҳзада кўнглим этар ибодат,
Юзингиздан файзга тўлсин жаннатлар.**

**Парвардигор осмонидай кенг, жиммиз,
Сарҳадига симай кўйган нужумиз.
Йўллар бўйи йиглатувчи соғинчим,
Кўнглимдасиз, кўксимдасиз – шъеримсиз.**

Наргиза ОДИНАЕВА

катталардаги инсонийлик туйгулари ҳам кўп нарсаларда панд беради чоғи. Агар ўшандо отахон болаларга насиҳат бераб, уялтирганда эди, улар ҳам хотоларини ўз вақтида тушунгилолариди!

Жой бўшатши ёки бўшатмаслик бу – ҳар кимнинг ўзининг иши. Аслида, одий, майда кўринган ушбу камчиликлар бора-бора иллатга айланни мумкин. Биз ёшлар ўтиришага, рўпарамизда ота-онализм тенги(улардан ҳам катта) инсонлар тик турса...

Эрталаб ишга шошилиб бекат томон одимладим. Бугун метрода ҳар доимигдан кўра йўловчилар сийракроқ. Одамларнинг барчаси ниманингdir ташвишида кўчага чиқсан, хаёллар оғушида чайқалиб кетарди. Мен ҳам секин бўш жойга ўтиридим. Бир-икки бекатдан сўнг сочлари оппоқ, юзидан самимийлик уфуриб турган, аммо ёшларга хос куч-ғайрат ва шихоатга тўла бир отахон чиқди. Ёнимда ўтирган йигит дарҳол ўрнидан турив жой бўшатди-да: «Отахон, марҳамат ўтиринг», деди. У киши эса кўлини очиб, узоқ дуо қилди...

Иродда ТУРДИЕВА

7 dan 70 yoshgacha bo'lgan barcha sinfdoshlar jurnali 2014-yildan boshlab 32 sahifada o'quvchilarga taqdim etildi. Jurnal sahifalarida sizni qiziqtirgan savollarga javob, sizni o'ylantirgan muammolarga yechim, maslahat-u tavsiyalarimiz siz, aziz o'quvchilarimiz uchun! O'qib bahra oling. Sizni jurnalimizning qiziqarli mavzulari kutmoqda!

SAHIFALARIMIZDA:

"Kamolot kutubxonasi"

rukniда jahon va mumtoz adib-larimizning eng sara asarlari

«KAMOLOT»
KUTUBXONASI

2
Tug'ilgan kun uchun
jazolanganlar

19
22
Sinfodoshlar bilan
o'zaro munosabatingiz

26
28
Bolalarga pul berish
shartmi?

30
O'smirlar xatosi ni
kim nazorat qiladi?

Oyim baland poshnali
tuflini kiydirmaydi

Ma'rifat

**TA'SIS
ETUVCHILAR:**
O'zbekiston Xalq ta'limi
vazirligi, O'zbekiston Oly
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengash.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahir hay'ati: Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV,
Farrux JABBOROV (bosh
muharrirning birinchi o'rinosari),
Husan NISHONOV (bosh muharrir
o'rinosari), Farhod RIZAYEV,
Nurlan USMONOV (bosh muharrir
o'rinosari), "Uchitelye Uzbekistana",
Mirzakarim XUDDIYEV,
Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib),
Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib,
"Uchitelye Uzbekistana"), Sa'dulla
HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligiga № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009
INDEX: 149, 150, Г-226.
Tiraj: 4 bosma taboq.
Hajmi: 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat» dan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat raxsuti bilan amalga oskirilishi shart.
Tahririyatga kelgan go'lyozmalar taqriz
qilinmaydi va muallifiga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'limi yangiliklari bo'limi — 233-
53-14, fan, olyi va maxsus ta'limi yangiliklari bo'limi — 233-
54-49, ma'naviyat va maktabda tashqari ta'limi yangiliklari
bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Lilya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

Navbatchi muharrir:
Zohidjon XOLOV.

Navbatchi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksiadorlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxonalar:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy
ЎзА ахуны — 21.05
Topshirildi — 21.35